

Koliko su bezbjedni radnici na našim gradilištima

Izdavač:
Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG)

Za izdavača: Milka Tadić Mijović

Urednik izdanja: Slavoljub Šćekić

Novinari/ke: Goran Kapor, Miloš Rudović i Maja Boričić

Lektorka: Željana Kandić

Prepress: Dragan Lučić

Copyright: CIN-CG

Dozvoljava se umnožavanje, distribucija, javno saopštavanje djela i prerade, samo ako se navede ime autora i samo u nekomercijalne svrhe. Izvedeno djelo se, bez pismene saglasnosti CIN-CG-a, može distribuirati samo pod istim uslovima.

**Koliko su bezbjedni radnici
na našim gradilištima**

KOLIKO SU BEZBJEDNI RADNICI NA NAŠIM GRADILIŠTIMA

Podgorica, septembar 2021.

Ova publikacija je dio projekta: „Koliko su bezbjedni radnici na našim gradilištima?“, koji finansira Ministarstvo rada i socijalnog staranja/Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Vlade Crne Gore. Mišljenja iznijeta u publikaciji se ni na koji način ne mogu smatrati zvaničnim stavom Ministarstva

UVOD	7
KOBAN JE NEMAR, A NE PREVOD	8
RAD NA CRNO, GLAVA U TORBI	12
GRAĐEVINARI BOLUJU, STRATEGIJE PROLAŽE	16
PRIJAVA PROTIV ČETIRI FIRME I SEDAM RUKOVODILACA	20
SVAKI PROPUST KORAK KA NESREĆI	24
TREĆINA GRAĐEVINARA RADI “NA CRNO”	30
BLAGE KAZNE NE PODSTIČU OPREZ	34
ŽIVOT KOŠTA 6.200 EURA	40
PREPORUKE I ZAKLJUČCI	44

Radnici na gradilištima u Crnoj Gori su nedovoljno zaštićeni i izloženi su brojnim rizicima. Na gradilištima je registrovano 40 odsto ukupno prijavljenih povreda i 55 odsto smrtnih slučajeva u crnogorskoj privredi.

Trećina građevinara radi na crno i nevidljiva je i za ovu sumornu statistiku, a stvarni podaci su još dramatičniji. Inspeksijske službe su nedovoljno kadrovski osposobljene, a uslovi rada i plate u njima su destimulativni. Propisi su zastarjeli, institucije medicine rada nikako da se obnove, a sudska praksa poslodavce koji su odgovorni za stradanje radnika više stimuliše da izbjegavaju, nego da primjenjuju zakon.

Ovo su samo neki od nalaza jednogodišnjeg projekta: „Koliko su bezbjedni radnici na našim gradilištima“, koji je Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) sprovodio uz podršku Ministarstva rada i socijalnog staranja/Ministarstva finansija i socijalnog staranja. Cilj projekta bio je da ovu temu osnaži, istraži ključne podatke i činjenice, unese nalaze u javni diskurs kako bi se i na taj način inicirale neophodne promjene i uticalo na donosioceljeljke odluka i u građevinskom sektoru i državnim institucijama da se zdravlje i zaštita na radu radnika/ca u građevinskom sektoru poboljša.

Osam objavljenih istraživačkih tekstova o ovim temama, od 19. novembra prošle, do 7. avgusta ove godine, na portalima CIN-CG, Vijesti i na društvenim mrežama zabilježilo je više od 240 hiljada pregleda, dok je u dnevnim novinama ovaj sadržaj stigao do još više desetina hiljada čitalaca.

Rezultati jednogodišnjeg istraživanja sažeti u ovoj publikaciji, uz nalaze, preporuke i zaključke, opominju da ova važna tema treba da ostane u žiži javnost i da donosioci/teljke odluka moraju početi da rješavaju probleme građevinskih radnika, od kojih se mnogi tiču i svih zaposlenih u Crnoj Gori.

CIN-CG se zahvaljuje Ministarstvu rada i socijalnog staranja/Ministarstvu finansija i socijalnog staranja Vlade Crne Gore, bez čije podrške ne bi bilo moguće sprovesti ovako detaljno istraživanje o ovoj značajnoj temi.

TUŽILAŠTVO ISTRAŽUJE ČETIRI SMRTNA SLUČAJA KOJA SU SE OVE GODINE DOGODILA NA GRADILIŠTIMA:

KOBAN JE NEMAR, A NE PREVOD

Većina poginulih radnika bili su stranci. Jezička barijera ne smije biti izgovor da se ne primjenjuje zakon, upozoravaju iz Udruženja zaštite na radu. Nepažnja radnika i nemar poslodavaca su glavni uzroci stradanja koje se uglavnom događa padom sa visine

Pad sa visine uzrok je smrti tri od četiri građevinska radnika koji su stradali za deset mjeseci ove godine, ali i najmanje trećine teških povreda na gradilištima širom Crne Gore. Većina poginulih su bili strani državljani. U istom periodu registrovano je i devet povrijeđenih građevinara.

Podaci iz ove godine su alarmantni, jer je, prema evidenciji Inspekcije zaštite i zdravlja na radu, od 2015. do 2019. godine poginulo osam građevinskih radnika i registrovano 27 teških i dvije kolektivne povrede na radu.

Sve to, prema mišljenju sagovornika Centra za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) govori o nepažnji radnika na građevinama, ali i o nemaru poslodavaca.

„Uobičajeni uzroci povreda na gradilištima su neobezbijedeni radni prostor na visini i nekorišćenje sredstava za zaštitu. Veoma se često dešava da, iako poslodavac obezbijedi kolektivne mjere zaštite (propisno postavljene skele, kao i zaštitne ograde na njima), ipak dolazi do pada zbog toga što zaposleni ne koriste sredstva opreme lične zaštite na radu, zaštitne pojaseve ili opasače,“ kazala je za CIN-CG Đina Janković, koordinatorka Udruženja zaštite na radu (UZNR).

Posljednji tragični slučaj desio se sredinom prošlog mjeseca, kada je na gradilištu Master kvarta u dijelu glavnog grada u blizini sjedišta Univerziteta Crne Gore, nastradao turski državljani A.Y.

„Prilikom izvođenja radova došlo je pomjeranja daske koja nije bila dobro pričvršćena, na koju je zaposleni stao i pao sa osmog sprata objekta u izgradnji“, navodi se u odgovoru koji je Uprava za inspeksijske poslove (UIP) dostavila CIN-CG-u.

Samo nekoliko stotina metara dalje, na gradilištu podgoričke Seadrie, početkom februara stradao je još jedan turski državljani. Iz Uprave za inspeksijske poslove su kazali da je zidar M.C. pao sa trećeg sprata, jer na zgradi „nijesu bile

postavljene zaštitne ograde“.

Prema riječima portparolke podgoričkog Osnovnog državnog tužilaštva (ODT), državne tužiteljke Milice Mandić, u oba slučaja su formirani predmeti i u fazi su izviđaja. Mandić je kazala da je u prošlomjesečnom tragičnom slučaju „izvršeno vještačenje iz oblasti zaštite na radu“, a u onom iz februara obavljena „potrebna vještačenja i saslušanja građana od strane policije“ te da se „preduzimaju druge radnje u cilju utvrđivanja eventualne odgovornosti nekog lica“.

Podgorički ODT se bavi i pogibijom državljanina Albanije G. T. koji je stradao prilikom rekonstrukcije podgoričke Ulice Miloja Pavlovića, koju je radila danilovgradska firma Gradnja-promet.

„Prilikom izvođenja zemljanih radova u iskopanom kanalu dužine nekih 40 metara, širine 2,4 metra, na dubini od 2,5 metara do tijela nastradalog došlo je do rušenja zemljanih naslaga sa bočnih strana i zatrpavanja zaposlenog,“ navodi se u odgovoru inspekcije.

Mandić je za CIN-CG kazala da je i u ovom slučaju saslušano više osoba, kao i svjedoci, ali i izvršeno vještačenje iz oblasti zaštite na radu.

Jedini smrtni slučaj koji se nije desio na gradilištima u Podgorici, bio je u Herceg Novom, u drugoj polovini juna. Prilikom gradnje stambenog objekta, koji je radio barski Meb, poginuo je crnogorski državljani R. B. Iz Inspekcije zaštite i zdravlja na radu su za CIN-CG kazali da je radnik pao sa visine od oko 7,5 metara „sa drugog sprata na beton ispred zgrade, jer nijesu bile postavljene zaštitne ograde, niti je bio vezan zaštitnim pojasom“.

Ovim slučajem bavi se novsko tužilaštvo. Državni tužilac Nikola Samardžić kazao je za CIN-CG da je da će „nakon sprovođenja radnji od strane nadležnog tužioca biti podniet optužni akt ukoliko bude postojala osnovana sumnja da je radnjama ili propuštanjem odgovornih lica izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti“.

Komentarišući to što su svi stradali ove

godine i dio povrijeđenih strani državljani, Janković ukazuje na „uticaj demografskog kretanja stanovništva“. Crna Gora se, kaže ona, godinama unazad borila sa nedostatkom adekvatne radne snage koja se okreće tržištu EU, „na prvom mjestu Hrvatskoj kao nama najbližoj članici Unije“. Zato se to nadomještava zapošljavanjem stranaca, posebno iz regiona. Na gradilištima u Crnoj Gori se zapošljava radna snaga iz Albanije, ali i iz Turske.

Bez obzira na to što crnogorski državljani koji su radno sposobni, iz nekih razloga, ne žele da rade na određenim poslovima, u građevinskom sektoru na primjer, prema riječima Janković, to ne oslobađa poslodavca odgovornosti da primjenjuje sve što je zakonom predviđeno i na radnike iz inostranstva koje angažuje. Neophodno

je, ističe, da ti radnici, prethodno budu upoznati s mjerama zaštite i zdravlja na radu na poslovima upravo tog radnog mjesta na koje treba da budu raspoređeni. Da budu osposobljeni za bezbjedan rad, uz prethodnu provjeru zdravstvene sposobnosti.

„Nerijetko se dešava da zbog jezičke barijere, ti propisi ne budu poštovani. Takođe se dešava da poslodavac ne može, zbog rokova izgradnje, da čeka završetak procedure dobijanja dozvole za privremeni boravak i rad, što traje u prosjeku dvadesetak dana, pa angažuje takvog radnika s kojim nije potpisao ugovor o radu. Shodno tome, nije poštovao ni propise predviđene Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu“, ističe Janković.

Podaci kojima Udruženje raspolaže, prema njenim riječima, nijesu potpuni, jer

NEMA OGRADE, DIZALICA IMPROVIZOVANA...

Početkom januara turski državljani (R.M.) prilikom izvođenja radova na krečenju, na gradilištu Portonovi u Herceg Novom, pao je sa merdevina i povrijedio desnu ruku. U drugoj polovini mjeseca je Makedonac Š.B. prilikom gradnje apartmana u budvanskom naselju Dubovica, prema odgovoru UIP-a, prilikom silaska sa skele (visine 120 cm) niz drvene merdevine (visine 190cm) „kako je i sam naveo u izjavi u CB Budva izgubio ravnotežu i pao grudima na metalnu skelu...“.

Tri teške povrede desile su se u februaru.

Na gradilištu Starog pazarišta u Nikšiću povrijeđen je crnogorski državljani, serviser D.Š. kada je prilikom podizanja i montaže metalne kutije, dijela lifta, došlo do njenog smicanja sa nosača. Iz Inspekcije za zaštitu i zdravlje na radu kažu da je dizalica na čijoj sajli je zakačen i podizan teret bila „improvizovano postavljena, bez ikakvog učvršćenja za nosače“. Metalna kutija je dijelom udarila i inercijom odgurnula radnika do šipke skele, objašnjavaju inspektori.

Na gradilištu u Portonovom državljani Turske T.I. je pao sa visine, jer prilikom izvođenja radova nijesu bile postavljene zaštitne ograde.

Tokom održavanje putnog pravca Rožaje – Kula – Stube, državljani Crne Gore A.K. povrijeđen je prilikom rukovanja frezom, kada je došlo do lomljenja čaure – osigurača. Iz UIP-a su kazali da je radnik u namjeri da izmijeni osigurač, prišao radnom dijelu mašine, uvukao se prednjim dijelom tijela da bi dohvatio mjesto gdje je trebalo iskucati polomljeni dio i zamijeniti ga „novim“. U tom momentu freza se pokrenula i povrijedila ga.

U maju je teško povrijeđen državljani Crne Gore G.K na gradilištu petlje Smokovac na autoputu Bar – Boljari. Prilikom otkidanja dijela brda, kamen težine oko 30 kilograma pao je na vrh bagera, razbio stakleni dio mašine i udario radnika u glavu.

U drugoj polovini juna, tokom radova na adaptaciji hotela Vrmac u Prčnju, državljani Crne Gore B.J. okliznuo se prilikom penjanja na skelu i pao sa visine.

Sredinom jula je državljani Crne Gore, vozač Z.I. u Herceg Novom prilikom kretanja preko cijevi razuporne grede, nakon skidanja lanca sa kuke oko cijevi razupirača, pao sa visine od oko sedam metara.

U prvoj polovini septembra u Kotoru je povrijeđen državljani Crne Gore M.R. vozač teretnog vozila, u koga je, prema podacima UIP-a, udarila utovarna kašika kombinovane mašine.

nema realne statistike u ovoj oblasti.

„Veliki broj povreda se ne prijavljuje – najčešće u slučajevima kada radnik nije bio angažovan po osnovu ugovora o radu, već na ‘crno’. Nerijetko dođe i do neke vrste dogovora između poslodavca i zaposlenog, pa povreda ni u tom slučaju ne bude evidentirana,“ kazala je ona.

Za kolektivne i povrede sa smrtnim ishodom, Udruženje raspolaže preciznim podacima, jer je poslodavac u obavezi da o tome odmah informiše Inspekciju rada, kao i Upravu policije. Ukoliko to i ne učini, informacija će im po službenoj dužnosti biti dostavljena iz bolnice. Nakon toga, Uprava policije i Inspekcija rada informišu o tome tužilaštvo koje je nadležno za dalje procesuiranje.

„Tu se krug zatvara, jer nailazimo na problem nedostatka povratnih informacija od tužilaštva o procesuiranim slučajevima. Zato nemamo podatke o sudskim epilogima, te najčešće ni odgovor na pitanje o tome da li je u slučajevima teških i smrtnih povreda bilo nepoštovanja Zakona o zaštiti i zdravlju na radu, odnosno nesprovođenja mjera zaštite, ili je riječ o nepažnji zaposlenog. To je prepreka koja otežava uspješan rad i sprovođenje pravih mjera u realizaciji strategije zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori,“ ocjenjuje Janković u razgovoru za CIN-CG.

Ona kaže da je crnogorski Zakon o zaštiti na radu izuzetno dobar, usklađen sa EU Direktivama, ali da je problem njegova primjena. Bitno je, naglašava, da svaki zaposleni zna da ima pravo da odbije rad ukoliko nije upoznat sa opasnostima ili štetnostima koje bi mogle da ugroze njegovo zdravlje i bezbjednost.

„Takođe je važno da svako stručno lice, zaposleno kod poslodavca, zna da ima pravo da predloži mjeru zabrane rada na radnom mjestu, ili upotrebe sredstva za rad, u slučaju kada utvrdi neposrednu opasnost po život ili zdravlje zaposlenih. Kada je o poslodavcima riječ, najvažnije je da shvate da ulaganje u zaštitu i zdravlje svojih zaposlenih nije biznis barijera, već ulaganje u najvažniji kapital svake

BEZ ŽALBI OMBUDSMANU

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda u posljednjih pet godina nije dobio pritužbe koje se odnose na probleme zaštite na radu.

Iz institucije ombudsmana su za CIN-CG kazali da razlog vjerovatno proizilazi iz činjenice da je njihova nadležnost zaštita građane od organa javne vlasti, osim u slučajevima zaštite od diskriminacije, kada se može postupati i u odnosu na fizička i pravna lica.

„Naše postupanje, odnosno pritužbe građana mogle bi eventualno biti usmjerene na rad inspeksijskih službi i ostalih nadležnih organa za izdavanje dozvola za gradnju i sprovođenje nadzora u smislu bezbjednosnih pretpostavki, pa pozivamo građane da nam se obrate ukoliko smatraju da im iz tog ugla možemo pomoći,“ poručili su iz ove institucije.

kompanije. To ih čini prepoznatim, društveno odgovornim, ali i konkurentnim i poželjnim poslodavcem,“ kazala je Janković.

Posljednjih godina, kako one ističe, ipak je povećana svijest izvođača građevinskih radova o značaju mjera zaštite i zdravlja na radu, zahvaljujući stranim investitorima koji su u Crnu Goru donijeli novu kulturu.

„Shodno tome, broj povreda koje se dešavaju u sektoru građevinarstva rjeđi je kod velikih investitora koji ulažu više u zaštitu zdravlja svojih zaposlenih,“ kazala je Janković.

Miloš RUDOVIĆ

**GORKO ISKUSTVO
ELEKTROMONTERA
IZ PODGORICE:**

RAD NA CRNO, GLAVA U TORBÍ

Slučaj teško povrijeđenog radnika, kada je na njega pao elektromotor od 170 kilograma, u trenutku kada nije imao ni ugovor o radu, otkriva mračnu stranu na crnogorskim gradilištima

Ne radite na crno i pazite šta potpisujete – poručuje danas svojim kolegama građevinarima četrdesetogodišnji elektromonter iz Podgorice Damjan Šišović. On je tu lekciju umalo platio glavom, a kasnije i gorkim iskustvom koje još nije dobilo sudski epilog.

Šišović je 2. februara ove godine otišao da montira lift na gradilištu zgrade u Nikšiću, a završio je u Urgentnom centru u Podgorici sa napuklom vilicom, polomljenim prednjim zubima, uz nagnječenje ramena i lijeve ruke i oštećenje dva kičmena pršljena.

Dok je radio u kućištu lifta, elektromotor od 170 kilograma je kliznuo sa šina i udario ga u potiljak, a zatim ga prignječio uz skelu. Taj motor su dan ranije montirali neki drugi radnici i zaboravili da postave graničnik. Od fatalnog ishoda ga je, nekim čudom, spasio radio-telefon koji koriste na gradilištima.

„Taj telefon imao sam na sebi i u trenutku udara, kada me teret pritiskao, on se nekim slučajem našao u jednom dijelu između motora i skele. Od siline udara i tereta telefon se potpuno iskrivio i tako zaštitio moje tijelo od dodatnog pritiska”, prisjeća se Šišović u razgovoru za Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG).

Slučaj o kojem je Šišović pristao da govori za CIN-CG, otkriva mračnu stranu na crnogorskim gradilištima, gdje radnici u borbi za goli opstanak pristaju da rade na crno, bez elementarne obuke i zaštite i spremni da odmah ili naknadno potpišu sve što poslodavac, u namjeri da izbjegne odgovornost, od njih zatraži.

To je, kaže, klasični primjer kako se veliki broj poslodavaca u građevinarstvu odnosi prema radnicima.

Inspekcija je poslije nezgode utvrdila da je Šišovićev poslodavac imao propuste u zaštiti na radu koji su uzrokovali nesreću i izrekla novčane kazne od 1.000 eura za njegovog poslodavca kompaniju Tri best i 60 eura za tadašnje ovlašćeno lice – direktora firme B.Đ. koji je u međuvremenu preminuo. Osnovno državno tužilaštvo je u maju, međutim, donijelo odluku da nikoga ne optuži, jer nijesu našli osnov za pokretanje krivičnog

postupka.

Šišović priznaje da je pred policijom, inspekcijom i tužilaštvom i sam “ublažio” situaciju koja je dovela do nesreće, jer je želio da zaštiti kolege i firmu, a da su mu iz kompanije ponudili obeštećenje prvo 500, pa hiljadu eura, ali su mu potom zakinuli dvije plate od ukupno 800 eura i otpustili ga. Zbog toga je sa poslodavcem pokrenuo spor, prvo kod Agencije za mirno rješavanje sporova, a kako ni to nije pomoglo podnio je i tužbu kod Osnovnog suda u Podgorici. Kaže da nije navodio iznos naknade za obeštećenje, već je smatrao da to treba vještaci da odrede.

„Za ovu kompaniju počeo sam da radim u decembru prošle godine, dva mjeseca prije nesreće, a ugovor o radu i ostala dokumenta potpisao sam nekoliko dana nakon nesreće u mojoj kući, kada me je tadašnji šef posjetio, ali je datum na ugovoru o radu bio 28. januar. U trenutku nesreće nisam imao ugovor niti sam bio osiguran. Pristao sam tada da potpišem ugovor o radu na tri mjeseca, iako mi je obećavano da ću imati posao pet godina. Ugovor su mi zatim produžavali dva puta po mjesec dana. Tada sam mislio da žele da se sve lijepo riješi, ali sam kasnije shvatio da im je ugovor bio potreban da se zaštite od istrage”, kazao je Šišović.

On navodi i da tog dana, kao ni prethodnih, nije dobio potrebnu zaštitnu opremu, zbog čega se, kako kaže, više putu usmeno obraćao poslodavcu.

Iz kompanije Tri Best kažu za CIN-CG, da su inspekcija i tužilaštvo utvrdili da ne postoji odgovornost poslodavca za nezgodu, kao i da su se utvrđene nepravilnosti u zaštiti na radu ne mogu dovesti u vezi sa ovim slučajem. Vlasnik podgoričke firme, čije je centrala u Banjaluci, Saša Trivić kaže da je firmu kupio u junu ove godine nakon smrti prethodnog vlasnika i da nema dovoljno informacija o dešavanjima u tom periodu.

„To je i jedan od osnovnih razloga zbog kojih sam ovog radnika uputio da svoja prava potraži sudskim putem, jer smatram da nema baš najiskrenije namjere i da je najbolje da sud donese presudu koju ćemo mi odmah i u najkraćem roku ispoštovati”, kazao je Trivić.

On kaže da je nakon nesreće obavljen uviđaj, da je inspektor zaštite na radu utvrdio stanje, pronašao nepravilnosti koje su otkolonjene i preduzeću naplatio kaznu.

„Utvrdene nepravilnosti nisu uticale na samu nezgodu. Radilo se o nespretnosti radnika i na neki način ga je neka šipka udarila u glavu. Niko nije odgovarao, jer za to nije bilo razloga. On je u trenutku nesreće bio u prvom mjesecu ugovora na određeno koji mu je naknadno još produžavan. Radnik je prošao obuku i položio testove za obuku. Zaštitnu opremu je zadužio, ali je u momentu nesreće nije koristio”, naveo je Trivić.

On navodi da je Šišoviću istekao ugovor na određeno i da nakon smrti prethodnog vlasnika nije više produžavan.

„Do danas niko nije zaposlen na tom radnom mjestu što znači da je radno mjesto ugašeno i da povreda nije uzrok neprodužavanja ugovora nego prestrojavanja u firmi koja je u problemima i koja je iz toga razloga i prodana. Obeštećenje nije dobio, jer je zahtjev bio prevelik i procijenili smo da je jedino pošteno rješenje da to odrede nadležni

organi. Suđenje je počelo i sigurno će sud propisati odgovarajuću naknadu. Nuđen mu je određeni novac po savjetu advokata, s obzirom na težinu povreda”, kazao je Trivić, ne navodeći sumu..

Iz Inspekcije za zaštitu i zdravlje na radu su naveli da su pripremni radovi na postavljanju skele i nosača u kućištu lifta obavljani 31. januara i 1. februara, odnosno dan i dva prije nesreće u kojoj je teško povrijeđen Šišović.

„Nastavkom daljih radova, na prvom nosaču postavljen je pomoćni alat (dizalica) montirana na metalnoj kutiji 50x50mm, radi podizanja elemenata lifta za postavljanje šina na konzolama. Podignuta su tri komada i montirana. Prilikom podizanja četvrtog moguće da je došlo do smicanja sa nosača, metalne kutije na kojoj se nalazila dizalica (vitlo) na čijoj sajli je zakačen i podizan teret, jer je bila improvizovano postavljena, bez ikakvog učvršćenja za nosače. Navedena metalna kutija je dijelom udarila i inercijom odgurnula Šišovića do šipke skele, prilikom čega je došlo je do povreda glave navedenih u medicinskoj dokumentaciji”, stoji je u

JANKOVIĆ: MALI PODIZVOĐAČI LAKŠE KRIJU NEZAKONITOSTI

Na manjim gradilištima ili prilikom angažovanja malih podizvođača lakše je sakriti radnike angažovane “na crno”, a i teže je kontrolisati mjere i propise o zaštiti na radu, kaže Đina Janković.

“U zavisnosti od veličine i složenosti projekta, na samo jednom građevinskom projektu mogu biti angažovani čitavi lanci snabdjevača i podizvođača. Na kraju, građevinske radove izvode male kompanije, koje opet angažuju podizvođače, naročito kad se približi kraj roka za završavanje projekta. Često su to i neprijavljeni radnici. Ove kompanije, između ostalog, obezbjeđuju ograničen nadzor i posjeduju ograničenu stručnost o zaštiti i zdravlju na radu. Pored toga, inspektori rada rijetko obilaze gradilišta na kojima se izvode takvi mali građevinski projekti”, kazala je Janković.

Radni odnos u građevinskom sektoru, kako je navela, često je nejasan i to, prema njihovim iskustvima, redovno dovodi do toga da zaposlenima bivaju uskraćena određena prava.

„Zaposleni su često izloženi mnogim opasnostima zbog neadekvatnog sprovođenja mjera za kontrolu rizika. Usljed toga je nemoguće ocijeniti uslove rada na mnogim gradilištima kao „dostojanstvene”, jer se na njima zaposlenima ne garantuje pravično, pravedno, bezbjedno i zdravo radno okruženje. Rizici nepoštovanja zakona o radu su uobičajeni u građevinskom sektoru koji se odlikuje dugačkim lancima ugovarača, pokretljivošću i raznolikošću radne snage i promjenjivom vrstom radova. Česti prekršaji obuhvataju nepostojanje ugovora o radu, neisplaćivanje minimalnih zarada i drugih davanja, neprijavlivanje zaposlenih u sistem socijalne zaštite i nepoštovanje radnog vremena”, kazala je Janković.

Uzroci koji, kako je navela, neminovno dovode do povreda, leže u neosposobljenosti za bezbjedan rad, prvenstveno na visini, u zamoru koji je neizbježan usljed 12-očasovnog napora, u socijalnom statusu radnika, izloženosti stresu, neisplaćenju zaradi i nemogućnošću da izdržava porodicu, nedostatku prava na slobodne dane i godišnji odmor, nezadovoljstvu zbog položaja u kompaniji i strahu od gubitka posla.

ČITAO, DA ON I KOLEGE NE OSTANU BEZ POSLA

Na pitanje, zbog čega cijelu istinu o slučaju i uzrocima povređivanja nije odmah ispričao policiji i tužilaštvu, Šišović kaže da nije želio da se gradilište zatvara, da je znao da radi "na crno", kao i da su dvojica kolege sa kojima je radio bila iz Banjaluke, pa nije želio da im istragom otežava prelazak granice i povratak kući.

„Mnoge kolege u građevinarstvu prihvataju da rade "na crno" ili na minimalac, ne čitaju ugovore koji im se daju na potpis i ne brinu o svojoj zaštiti. Ja sam tog dana došao na gotovu štetu, jer je propust uradio neko od kolega koji nije postavio graničnik, pa je motor proklizao po šini. Moj topli savjet kolegama je da dobro pročitaju svaki ugovor koji potpisuju, da nauče svoja prava i da brinu o svojoj zaštiti, jer poslodavci samo sebe štite. Svaki ugovor koji sam potpisao sa svojim bivšim poslodavcem bio je nakon povrede o čemu imam svu dokumentaciju“, kazao je Šišović.

On kaže da mu je predstavnik poslodavca, nakon što su ga izvukli iz kućišta lifta, sugerisao da bi najbolje bilo da se povreda sanira u nekoj od privatnih klinika, jer nije bio osiguran. Na njegov zahtjev, odveli su ga u gradsku bolnicu u Nikšiću, a ubrzo je prebačen u Urgentni centar u Podgorici. Nakon pregleda, poslali su ga prvo kod privatnog dežurnog zubara gdje mu je pružena pomoć zbog polomljenih zuba, a zatim su ga vratili i ušili posjekotinu na spoljnoj i unutrašnjoj strani usne i usne duplje sa 12 konaca.

„Tada sam saznao da jedan duži period neću moći da saniram posljedice loma vilice i zuba, jer je riječ o jako ozbiljnoj povredi. Imao sam i jak bol u vratu, ramenima i lijevoj ruci. Doktor su konstatovali da nemam drugih lomova i povreda, što se kasnije pokazalo kao netačno, jer je naknadno utvrđeno i da su mi pršljenovi c5 i c6 ozbiljno nagnječeni. Kako mi je objašnjeno, to znači da bi u budućnosti mogao imati komplikacije. Zbog toga sada otežano radim, a nakon neprodužavanja ugovora osnovao sam svoju zanatsku elektro-instalatersku firmu“, kaže Šišović.

izvještaju inspekcije.

U odgovoru na pitanja CIN-CG-a, iz Inspekcije navode da su nepravilnosti u poštovanju mjera zaštite ipak uticale na povređivanje zaposlenog.

„Inspektor rada za oblast zaštite i zdravlja na radu je odmah po dobijenom obavještenju izašao na lice mjesta izvršio uviđaj i za nepravilnosti koje su se ticale neprimjenjivanja mjera zaštite i zdravlja na radu, koje su uzrokovale povređivanje zaposlenog, donio je rješenje o privremenoj mjeri zabrane rada i izrekao jedinstvene novčane kazne prekršajnim nalogima za pravno lice u iznosu od 1.000 eura i 60 eura za odgovorno lice“, kažu iz Uprave za inspeksijske poslove.

Osnovno državno tužilaštvo, međutim, nije utvrdilo bilo čiju krivicu.

„Uviđaj na licu mjesta povodom povređivanja Damjana Šišovića iz Podgorica po ovlašćenju dežurnog tužioca obavila su ovlašćena lica Uprave policije – CB Nikšić. Nakon sprovedenog izviđaja tužilac nije našao osnova za pokretanje krivičnog postupka, protiv bilo kojeg lica za krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti“, naveo je za CIN-CG državni tužilac –

portparol Stevo Šekarić.

Na crnogorskim građevinama u posljednjih pet godina bilo je 12 smrtno stradalih radnika, dok je 36 zadobilo teške tjelesne povrede.

Koordinatorica Udruženja zaštite na radu Đina Janković kaže za CIN-CG da je nedostatak evidencije njihov najveći problem prilikom istraživanja i prikupljanja podataka.

„Ne raspolažemo pravim informacijama o broju povreda, jer se veliki dio ne prijavljuje – najčešće u slučajevima kada radnik nije bio radno angažovan po osnovu ugovora o radu, dakle radio je "na crno". Nerijetko dođe i do neke vrste dogovora između poslodavca i zaposlenog, pa povreda ni u tom slučaju ne bude evidentirana. Strah od gubitka posla je najveći uzrok neprijavlivanja povrede kada do nje dođe“, ističe Janković.

Zato je, kaže Janković, rad "na crno" višestruko negativan – za zaposlenog jer nema prava iz oblasti rada i zaštite na radu, nema radni staž i osiguranje, za državu jer gubi značajne prihode dok legalnim preduzetnicima stvara neloyalnu konkurenciju koja zbog kršenja zakona nudi jeftinije usluge.

Goran KAPOR

PROBLEMI ZAŠTITE NA RADU PRENESENI I U AGENDU NOVE VLASTI:

to:shuttershock

GRAĐEVINARI BOLUJU, STRATEGIJE PROLAZE

Osim što je to zvanično najopasnija djelatnost sa 40 odsto od ukupnog broja povreda na radnom mjestu i 55 odsto od ukupno poginulih, rad u građevinarstvu izaziva i mnoge profesionalne bolesti, ali je zvaničan broj oboljelih u Crnoj Gori – nula. Razlog za to je što se već treću deceniju niko ne bavi evidencijom, analizom i prevencijom profesionalnih oboljenja

Formiranje samostalnog zavoda za medicinu rada, ili posebna služba u okviru Instituta za javno zdravlje (IJZ) trebalo bi da popuni višedecenijsku prazninu u oblasti zaštite i zdravlja na radu. I lista profesionalnih oboljenja će biti usklađena sa evropskim standardima, najavili su iz Instituta za Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG).

Ove obaveze, čija realizacija bi trebalo da olakša položaj zaposlenih, poboljša zaštitu i omogući da ostvare svoja prava, bila su dio i prethodne petogodišnje Strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu, ali su istekom u decembru još jednom ostale mrtvo slovo na papiru.

Iz IJZ, koji je sa Ministarstvom zdravlja i u prethodnoj petoljetki trebalo da kordinira ove aktivnosti, kazali su da će to biti prioriteta i u novoj strategiji 2021-2025, na kojoj je rad uspostoren zbog izbivanja pandemije COVID-19.

Prilikom nedavne posjete Udruženju zaštite na radu, ministar ekonomskog razvoja Jakov Milatović, čijem je resoru iz ranijeg Ministarstva rada i socijalnog staranja pripojen i Direktor zaštitu na radu, rekao je da će unapređenje ove oblasti biti prioritet.

Ukoliko konačno dođe do napretka, to bi, prije svih, trebalo da osjete radnici u građevinarstvu. Osim što je to zvanično najopasnija djelatnost sa 40 odsto od ukupnog broja povreda na radnom mjestu i 55 odsto od ukupno poginulih, rad u građevinarstvu izaziva i mnoge profesionalne bolesti, ali je zvaničan broj oboljelih u Crnoj Gori – nula.

Razlog za to je što se niko već treću deceniju ne bavi evidencijom, analizom i prevencijom profesionalnih oboljenja ni u jednoj djelatnosti, pa ni u ovoj.

Specijalista medicine rada u Domu zdravlja u Podgorici dr Milanka Uščumlić, kaže za CIN-CG, da postoji veliki broj problema u evidenciji i prevenciji profesionalnih oboljenja zbog zanemarenosti medicine rada koja traje još od devedesetih godina prošlog vijeka.

Ključni problemi su, prema njenim riječima, što ne postoji zavod za zdravstvenu zaštitu radnika, koji se godinama najavljuje, zatim zastarjela lista profesionalnih oboljenja, ali i

stalno smanjenje broja ljekara medicine rada čija je prosječna starost preko pedeset godina. Poseban problem, bitan i za zaštitu na radu u građevinarstvu, kako ističe, jeste to što u izradi akta procjene rizika na radnom mjestu, koji mora da obuhvati i rizik od dobijanja profesionalnih oboljenja, ne učestvuju ljekari već samo inženjeri zaštite na radu, ili drugih tehničkih zanimanja.

Koliko se u ozbiljnim državama posvećuje pažnja analizama i prevenciji profesionalnih oboljenja pokazuju podaci hrvatskog Centra medicine rada koji svake godine objavljuje detaljne izvještaje sa novim podacima, analizama i preporukama. Sve to se radi, kako je navedeno, da bi se smanjio broj oboljelih kojima će osim zdravlja biti ugrožen i socijalno-materijalni položaj njih i njihovih porodica, a time i smanjili troškovi Fonda za zdravstveno osiguranje i javnih finansija.

U Hrvatskoj je u 2019. godini utvrđeno deset profesionalnih oboljenja kod građevinskih

U BEOGRAD PO DIJAGNOZU

U Strategiji za unapređenje medicine rada za period 2015-2020, je navedeno da je u 2014. bilo ukupno 476 invalidskih penzionera od čega zbog profesionalnih bolesti na radu penziju primaju 43 korisnika. Njihova prosječna penzija je 325 eura, što Fond godišnje košta 168 hiljada eura. Iako je ova strategija istekla nova još nije napravljena, pa nema ni svježih podataka.

Ne postoje ni podaci u kojim djelatnostima su oni dobili to profesionalno oboljenje. Navedeno je i da je od početka 2011. do kraja 2015. godine utvrđeno svega pet profesionalnih oboljenja, a da je dvoje radnika za tih pet godina otišlo u penziju usljed utvrđivanja profesionalnog oboljenja.

U ovoj strategiji se priznaje da se verifikovanja profesionalnih bolesti zaposlenih iz Crne Gore ostvaruje u Institutu za medicinu rada i radiološku zaštitu u Beogradu, da postoji manjak ljekara iz medicine rada i da je lista profesionalnih bolesti nedovoljna i zastarjela. I pored toga nijedan od ovih problema nije riješen u proteklih pet godina.

STRADAJU PLUĆA, ZGLOBOVI I KIČMA

Najteže, a po podacima iz Hrvatske, i najčešće profesionalno oboljenje u građevinarstvu je azbestoza pluća, koja je priznata i na crnogorskoj listi.

Azbest je izolacioni materijal, veoma krhak i koji se i samim dodiranjem mrviti u mikro vlakna. Udisanjem tih vlakana, kako je navedeno u opisu na listi, dolazi do poremećaja plućne ventilacije. Uščumlić navodi da Svjetska zdravstvena organizacija azbest tretira kao jednog od čestih izazivača kancera.

„Taj materijal više ne smije da se koristi, ali ga ima u starim zgradama gdje radnici prilikom njihovog rušenja ili rekonstrukcije mogu doći u kontakt sa njim. Ako postoje i sumnje da ga ima, radnici bi morali da nose posebne maske, dok bi sam azbest morao da se na zakonom propisan način skladišti i uništi“, kazala je Uščumlić.

Ona navodi da profesionalna oboljenja na spisku nijesu navedena prema djelatnosti, već prema opasnostima od određenih štetnih dejstava.

„Građevinski radnici mogu biti u dužem periodu u kontaktu sa nekim hemijskim jedinjenjima ili prašinom u kojoj se nalaze štetne materije što izaziva trovanja i oštećenja krvi, krvotoka, nervnog sistema, disajnih organa, bubrega... Mogu biti dugo izloženi radu pod bukom i vibracijama. Sve to u dužem vremenskom periodu izaziva određene zdravstvene probleme. Usljed čestog i dugotrajnog nošenja tereta ili prilikom dugotrajnog rada u nepravilnom položaju što je prisutno kod keramičara i parketara može doći do oštećenja zglobova, kičme...“, istakla je Uščumlić.

radnika i svima je uzrok bio kontakt sa azbestom, vrlo kancerogenom materijom koja je bila vrlo značajan građevinski izolacioni materijal sve do prije 20 godina. U 2018. godini bilo je šest utvrđenih profesionalnih oboljenja kod građevinskih radnika.

Analiza hrvatskog Centra o uticaju profesionalnih oboljenja na dužinu trajanja bolovanja, pokazuju da takva bolovanja najduže traju kod građevinskih radnika. Prosječno bolovanje (privremena radna nesposobnost) u Hrvatskoj traje 15,4 dana, dok prosječno bolovanje usljed profesionalnih oboljenja traje gotovo 100 dana. Kod građevinskih radnika bolovanje usljed profesionalnih oboljenja traje čak 279 dana.

Ovaj Centar, koji je dio Hrvatskog zavoda za javno zdravlje, upozorava da loši radni uslovi stvaraju „poremećaje zdravlja koji bitno narušavaju, ne samo radnu sposobnost već i kvalitet života radnika i time utiču i na kvalitet života čitave porodice“, kao i da „profesionalne bolesti generišu trošak u vidu liječenja i bolovanja čak i dugo godina nakon priznavanja statusa profesionalnog oboljenja.“

Doktorica Uščumlić kaže da se u Crnoj Gori niko ne bavi registrovanjem profesionalnih oboljenja, a time ni uticajima na radne sposobnosti, socijalni položaj porodica tih

radnika, kao i da bi Fond zdravstva trebalo da ima podatke o troškovima.

Za CIN-CG su iz Fonda zdravstva, međutim, saopštili da oni nemaju te podatke. Nikakve podatke o profesionalnim oboljenjima nema ni Institut za javno zdravlje, kao ni bilo koja druga institucija, jer je dosadašnjim strategijama taj posao trebalo da bude u nadležnosti zavoda za medicinu rada, koji nikako da se osnuje.

Predsjednik Sindikata građevinarstva i industrije građevinskog materijala Nenad Marković kazao je za CIN-CG da postoje veliki problemi u zaštiti od mogućih profesionalnih oboljenja, jer na zastarjeloj listi nema ni nekih novih materijala koji potencijalno mogu biti opasni, kao ni zdravstvenih problema čiji je uzrok stres na poslu.

„Ako oboljenja nema na spisku, nema ga ni u aktima o procjeni rizika, odnosno ni zaštite od njega. Zavod za medicinu rada nikako da se osnuje, pa oni koji imaju zdravstvene probleme i koji sumnjaju da je uzrok problema u njihovom radnom okruženju moraju da idu na Institut u Beograd da bi to pokušali da dokažu. U praksi imamo slučajeve da iako se u Beogradu dokaže postojanje profesionalne bolesti, da to domaće institucije ne priznaju“, naveo je Marković.

On predlaže da bi privremeno rješenje, dok

se ne formira zavod medicine rada sa svim potrebnim kadrovima i ne usvoji nova lista profesionalnih oboljenja, bilo da se sa Srbijom potpiše međudržavni sporazum kojim bi se definisao način priznavanja profesionalnih oboljenja pred Institutom u Beogradu.

Što se tiče verifikacije profesionalnih oboljenja utvrđenih na Institutu u Beogradu, Uščumlić je kazala da se u praksi to veoma teško sprovodi, jer ta ustanova radi u okviru pravnog i regulacionog sistema druge države i njegova rješenja ne moraju biti prihvaćena od crnogorskih institucija.

Prema Strategiji iz 2015, podsjeća dr Uščumlić, zavod za medicinu rada trebalo je da počne sa radom 2016. godine.

„Pravilnik o profesionalnim oboljenjima iz 2004. godine je zastario i ima svega 56 priznatih oboljenja. Hrvatski ima mnogo više i kod njih postoji takozvani otvoreni dio gdje se svako novo oboljenje, za koje se utvrdi da je nastalo usljed loših uslova rada, uvrsti na listu. Na našoj listi nema takozvanih profesionalnih bolesti 21. vijeka, koje nastaju usljed stresa i mobinga na radnom mjestu. Njih ima i u građevinarstvu, jer je značajan broj radnika angažovan na crno, ili po ugovorima na mjesec ili dva uz osiguranje na minimalac. Pod stalnim su strahom od poslodavca, koji gledaju da štede na svemu, što utiče i na njihovo zdravlje, koncentraciju, a time i na greške što izaziva i nesreće“, navela je Uščumlić.

Ona vjeruje i da je broj povreda u građevinarstvu mnogo veći od onog što se u javnosti registruje, jer se zbog velikog broja radnika na crno, ali i uticaja i prijatni poslodavaca, mnoge ne prijavljuju.

„A tek koliko je teško usljed svih ovih razloga utvrditi postojanje profesionalnih oboljenja“, kazala je Uščumlić.

U prethodnoj strategiji je objašnjeno zbog čega je zaštita na radu od velikog javnog značaja.

„Zdrava, motivisana i zadovoljna radna snaga je važna za socijalnu i ekonomsku dobrobit svake države. Zaštita i zdravlje na radu doprinose većem zadovoljstvu zaposlenih, većoj produktivnosti i većoj zainteresovanosti za ostvarivanje

organizacionih ciljeva i interesa. Nizak nivo zaštite i zdravlja na radu utiče na: sniženje motivacije, smanjenje radnog učinka, povećanje fluktuacije, povećanje broja povreda na radu, povećanje stope bolovanja i povećanje stope invaliditeta. Povrede na radu, profesionalne bolesti i bolesti u vezi sa radom smanjuju bruto domaći proizvod i smanjuju dobrobit države i drugih subjekata“.

Kreatori dosadašnje politike su, očigledno, razumjeli problem, ali nisu pokušali da ga riješe. Na potezu je nova vlast.

Goran KAPOR

**TRI MJESECA NAKON ŠTO JE SRUŠEN MOST
KOD ROŽAJA I TROJE RADNIKA POVRIJEĐENO
TUŽILAŠTVO UKAZALO NA MOGUĆE KRIVCE:**

PRIJAVA PROTIV ČETIRI FIRME I SEDAM RUKOVODILACA

Povrijeđeni radnici u međuvremenu su se oporavili.

Inspekcija zaštite na radu ranije je obavila uviđaj i konstatovala više nepravilnosti u zaštiti na radu, ali nijesu htjeli da saopšte detalje, navodeći da to nije moralo da bude uzrok rušenja mosta i nesreće

Rožajska kriminalistička policija podnijela je juče krivične prijave protiv četiri firme i sedam njihovih direktora i odgovornih inženjera zbog rušenja mosta u izgradnji na obilaznici kod Rožaja krajem decembra, kada su povrijeđena tri radnika.

Prijava je podnijeta po nalogu Osnovnog državnog tužilaštva u Rožajama, a osumnjičeni se terete za teška djela protiv opšte sigurnosti.

Centru za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) potvrđeno je da su prijave podnijete protiv crnogorske podružnice sarajevske firme Euro-asfalt, vlasnika i direktora Hameda Ramića (60) iz Sarajeva kao i njenog glavnog i odgovornog inženjera Suada Julardžija iz Zagreba.

Prijavom je obuhvaćena i podgorička firma Građevinski nadzor i laboratorijska ispitivanja, čiji je izvršni direktor Radomir Vuksanović (43) iz Podgorice, a glavni i odgovorni inženjer Nebojša Pejović (35) iz Nikšića.

Policija tereti i podizvođača – kompaniju Vektra – Integra iz Sarajeva, njenog direktora Jasmina Trampu (37) i rukovodioca radova Anesa Grahića (29) iz Sarajeva, kao i drugog podizvođača firmu AXA company iz Bijelog Polja i njenog direktora Ismaila Brnčevića (57) iz Novog Pazara.

Nesreća se desila 24. decembra prošle godine kada se obrušio most u izgradnji, na projektu Uprave saobraćaj vrijednom 20 miliona eura. Teško su povrijeđena tri radnika, S.N. iz Srbije zaposlen u firmi Axa company iz Bijelog Polja, S.K. iz Bosne i Hercegovine angažovan u podgoričkoj podružnici sarajevskog Euro-asfalta, kao i državljanin Crne Gore A.K. radnik kompanije Tofa iz Rožaja.

A.K. je imao povrede glave i vrata i liječen je na maksilofacijalnoj hirurgiji Kliničkog centra, dok je S.N. je zadobio višestruke povrede glave, vrata i grudnog koša i operisan je u bolnici u Beranama. Oba ova radnika imaju teže zdravstvene posljedice i duže su bili na medicinskom oporavku, dok je S.K. imao blaže povrede glave i potres mozga, pa je

nakon kraćeg medicinskog zbrinjavanja otpušten na kućno liječenje.

Iz tužilaštva je ranije saopšteno za CIN-CG, da su u trenutku nesreće na samom mostu bila četvorica radnika, dok je peti bio u blizini kod pumpe za beton.

„Prilikom izlivanja betona došlo je do popuštanja konstrukcije, odnosno teške skele između drugog i trećeg stuba na mostu. Dvojica radnika koji su bili na mostu pali su zajedno sa konstrukcijom i zadobili teške povrede. Treći radnik je nekako ostao gore na ivici skele koja se rušila i nije povrijeđen. Radnika koji je bio na pumpi za beton udario je jedan dio skela ili oplata“, navedeno je iz Osnovnog državnog tužilaštva iz Rožaja.

Oni su angažovali više vještaka saobraćajne, građevinske i mašinske struke kao i vještaka zaštite na radu. Vještačenje je trajalo dugo, jer im je, kako su objasnili iz tužilaštva, zbog nevremena i visokog snijega bio otežan pristup lokaciji i samo obavljanja izviđaja.

Inspekcija zaštite i zdravlja na radu je ranije završila svoj uviđaj u kojem je otkrila kršenje zakona i mjera zaštite na radu kod glavnog izvođača podružnice sarajevske firme Euro asfalt, kao i kod njegovih podizvođača Tofi iz Rožaja i Axa company iz Bijelog Polja, i izrekla im novčane kazne. Inspektori za CIN-CG nijesu željeli da preciziraju na šta se odnose nepravilnosti, jer one nijesu morale biti uzrok rušenja mosta i same nesreće, već samo pokazuju propuste u sistemu zaštite na radu kod ovih izvođača.

Inspektor zaštite na radu, kako je saopšteno iz Uprave za inspeksijske poslove, utvrdio je da je do povređivanja radnika došlo, jer je prilikom nalijevanja betona na prethodno pripremljenu podlogu, popustila konstrukcija skele mosta, koja se sa betonskom masom i oplatama srušila.

„Najteže je bio povrijeđen S.N. iz Srbije zaposlen u Axa company koji se u tom momentu nalazio na platformi mosta koja je bila u fazi betonaže. On se zajedno sa skelom i izlivenim betonom srušio – pao, sa visine od oko 7-8 metara, a na njega se sručila određena količina izlivenog betona i djelovi

skele-oplate, nanoseći mu teške povrede", naveli su iz Inspekcije.

U nesrećama na gradilištima u Crnoj Gori u proteklih pet godina poginulo je 12, a teško povrijeđeno 30 radnika.

Iz sarajevske centrale kompanije Euro - asfalt juče su za CIN-CG kazali da nijesu primili nikakvu prijavu i da je ne mogu komentarisati.

Ni ranije, nakon nesreće, iz ove kompanije nijesu željeli da komentarišu moguće uzroke.

„Ozljeđena su tri radnika, kojima je na licu mjesta pružena pomoć. Naknadno su pregledani i u bolnici, te nakon kraćeg lječenja svi su pušteni na kućnu njegu. Dvoje od troje naših radnika vratili su se svojim radnim aktivnostima", saopštili su tada iz Euro Asfalta.

Oni navode i da su svi njihovi radnici osigurani „po zdravstvenim i socijalnim osnovama koji im po zakonu pripadaju". Na pitanje da li će povrijeđeni biti obeštećeni i ako hoće na koji način, iz ove kompanije su odgovorili:

„U ovom slučaju ne postoji osnova za tim. Želim naglasiti da kompanija Euro - asfalt na prvom mjestu vodi računa o svojim ljudima, njihovom zdravlju, sigurnosti i ostalim pravima kako njih tako i njihovih porodica". Most Veliki Ibarac, čija je izgradnja bila pri kraju, dužine je 160 metara i dio je buduće druge faze obilaznice oko Rožaja, vrijedne oko 20 miliona eura. Sarajevska firma Euroa-sfalt dobila je taj posao 2017. godine, na konkursu Direkcije za saobraćaj, tadašnjeg Ministarstva saobraćaja i pomorstva. Ugovor predviđa izgradnju saobraćajnice duge 2,6 kilometara sa dva tunela dužine 1.193 i 693 metra, kao i dva mosta dužina 17,7 i 160 metara.

Ugovor su potpisali generalni direktor i vlasnik Euro-asfalta Hamed Ramić, ispred konzorcijuma izvođača, i direktor Direkcije Savo Parača.

Ova firma je krajem 2016. godine angažovana i za izgradnju dionice puta Lubnice - Jezerine na putnom pravcu Berane - Kolašin. Ugovorena vrijednost radova na početku je bila 41 milion eura, ali je aneksima zbog nepredviđenih i naknadnih radova vrijednost posla povećana na 56 miliona eura.

ŠTETA NA TERET KRIVCA

Iz Uprave za saobraćaj, koja je naslijedila bivšu Direkciju kao investitora izgradnje obilaznice kod Rožaja, juče nijesu mogli da saopšte kada će biti nastavljeni radovi i koliko iznosi materijalna šteta zbog rušenja mosta.

Nijesu odgovorili ni na pitanje da li radove mogu nastaviti sa istim izvođačem, koji je sada zvanično okrivljen, ili će angažovati druge izvođače.

Iz Uprave su ranije saopštili da od nesreće ne mogu prići gradilištu, jer je tužilaštvo izdalo nalog da se zabranjuju dalji radovi dok se utvrde tačni razlozi zbog kojih je došlo do urušavanja skele na mostu.

Šteta na samom gradilištu može biti milionska, ali su iz Uprave za saobraćaj naveli da neće ići na teret državnog budžeta.

„Nastala šteta biće na teret izvođača, podizvođača i nadzora, a sve u zavisnosti od nalaza vještaka", naveli su ranije za CIN-CG iz ove Uprave.

Dobili su 2017. godine i posao sanacije kosina na željezničkoj pruzi Lutovo - Bratonožići u vrijednosti od 4,8 miliona eura.

Mediji u Bosni i Hercegovini vlasnika Euro-asfalta navode kao finansijera vladajuće Stranke demokratske akcije i prijatelja njenog predsjednika Bakira Izetbegovića. Ramić je početkom 2018, zajedno sa Mirsadom Berberovićem, zetom Izetbegovića, sarajevsko tužilaštvo privodila u akciji Zadruga, pod sumnjom za organizovani kriminal i pranje novca. Na kraju istrage protiv njih nije pokrenuta optužnica.

Crnogorsko Specijalno državno tužilaštvo je 2019. godine izviđalo poslovanje Euro-asfalta u Crnoj Gori. Prema medijskim izvještajima tužilaštvo se bavilo i eventualnim vezama te bosanske firme i tadašnjeg ministra saobraćaja Osmana Nurkovića (BS) i jednog člana njegove porodice.

Advokat Euro-asfalta Nedim Ademović je tada negirao poslovne i bilo kakve druge

EURO ASFALT DO SADA IMAO JEDNU NESREĆU, AXA BEZ DOKUMENTACIJE

Podgorička podružnica kompanije Euro-asfalta imala je i u aprilu 2019. godine nesreću sa teškim povredama radnika na gradilištu kod tunela Klisura na putu Jezerine – Kolašin. Istraga inspekcije zaštite na radu tada je utvrdila da nije postojala odgovornost poslodavca, jer se radnik H.M. povrijedio uslijed nepažnje prilikom pokretanja utovarivača.

„Zaposleni je pokušavao da stavi u normalni radni režim sredstvo za rad – utovarivač, kojom prilikom ga je jedan dio mašine pritisnuo i polomio mu nogu. Za utovarivač je postojao stručni nalaz ovlašćene organizacije za poslove zaštite i zdravlja na radu da su na njemu obezbijeđene propisane mjere zaštite i zdravlja na radu, zaposleni koji je povrijeđen je bio osposobljen za bezbjedan i zdrav rad za rukovaoca građevinskom mašinom, zdravstveno je bio sposoban za rad na svom radnom mjestu i izdata su mu na upotrebu propisana sredstva i oprema lične zaštite na radu u skladu sa propisima, standardima i aktom o procjeni rizika koji je poslodavac posjedovao. U pitanju je bila nepažnja zaposlenog prilikom rukovanja mašinom“, navedeno je u izvještaju inspektora sa te nesreće.

Inspekcija kod firme Tofi iz Rožaja do sada nije zabilježila povređivanje zaposlenih, a utvrđeno je da ima dokumentaciju iz zaštite i zdravlja na radu.

U slučaju firme Axa company iz Bijelog Polja nije zabilježeno povređivanje zaposlenih, ali i da firma uopšte nema dokumentaciju iz oblasti zaštite i zdravlja na radu.

„Kao firma su registrovani 26.06.2019. godine i do sada nisu bili predmet inspekcijskog nadzora, jer nije zatečeno da izvode radove na gradilištima. Po nalogu postupajućeg inspektora rada za oblast zaštite i zdravlja na radu, kod ovog preduzeća u toku je pribavljanje potrebne dokumentacije iz zaštite i zdravlja na radu“, naveli su iz Uprave za inspekcijske poslove.

aranžmane sa Nurkovićem, kao i sa njegovim članovima porodice. On je tvrdio da nema razloga da kompanija Euro-asfalt bude pod bilo kakvim istragama u Crnoj Gori.

Iz Specijalnog državnog tužilaštva nijesu odgovorili na pitanja CIN-CG-a o tome da li je okončan ovaj izviđaj i šta je utvrđeno.

Goran KAPOR
foto: Jadranka ČETKOVIĆ

STRUČNJACI UPOZORAVAJU NA PROBLEME NA CRNOGORSKIM GRADILIŠTIMA:

SVAKI PROPUST KORAK KA NESREĆI

Posebna opasnost prijeti zbog nepridržavanja mjera zaštite prilikom rada na visini. Neophodno je uspostavljanje instituta medicine rada. Crna Gora je i jedina zemlja u regionu koja nema fakultet o zaštiti na radu

Tolerisanje propusta poslodavcima i građevinskim radnicima na terenu, jedan je od ključnih razloga zbog kojih u nekom trenutku mogu da nastupe ozbiljne posljedice – upozorio je u razgovoru za Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) izvršni direktor Montinspekta Branislav Šebek.

On kaže da se za 20 godina, otkako se ovo podgoričko preduzeće specijalizovano bavi zaštitom na radu i kontrolom u ovoj oblasti, naslušao izgovora poput: „...treba postići dinamiku gradnje, ne može se nabaviti odgovarajuća oprema, zaboravili smo donijeti sredstva lične zaštite na radu, zaštitna oprema nam smeta tokom rada...“

Stručnjaci Montinspekta zaposlenima na gradilištima zbog njihove zaštite i zdravlja na radu najčešće ukazuju na rizike od rada na visini.

Pad sa visine, kako je CIN-CG objavio sredinom novembra uzrok je tri od četiri smrti građevinskih radnika koji su stradali za deset mjeseci prošle godine godine, ali i najmanje trećine teških povreda na gradilištima širom države.

„Većina nas se i sama može uvjeriti kakve skele se montiraju oko, u i na objektima u izgradnji. Ne morate biti stručnjak iz ove oblasti, pa da shvatite da jedna skela mora biti stabilna, da mora da ima zdrave (standardne/tipske) ograde, podnice po kojima se zaposleni kreću, merdevine... Radovi na visini se obavljaju i uz pomoć radnih platformi, ali su one često nepotpune, nepravilno postavljene i loše montirane“, kaže Šebek o svom iskustvu sa terena.

Neobezbjedeći rad na visini, kao glavni problem vidi i glavni koordinator inspekcije za zaštitu na radu Uprave za inspekcijske poslove (UIP) Zlatko Popović. U razgovoru za CIN-CG, on je ocijenio da problem u dijelu zaštite i zdravlja na gradilištima uglavnom nije papirologija, već primjena.

„Pogotovo, kada je riječ o mjerama zaštite od pada sa visine i postavljanju zaštitnih ograda na prolazima, prilazima, ivicama

objekta u izgradnji,“ rekao je Popović.

Prema podacima UIP-a, u toku prošle godine na teritoriji Crne Gore je prijavljeno 126 gradilišta, a ukupno su obavljena 852 inspekcijaska nadzora o mjerama zaštite i zdravlja na radu. U prva tri mjeseca ove godine prijavljen je početak radova na 31 gradilištu, a obavljen je 191 nadzor.

U toku 2020. godine inspektori rada za oblast zaštite i zdravlja na radu su izdali 470 prekršajnih naloga u ukupnom iznosu od 158.810 eura, a podnešeno je i devet zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, kazao je za CIN-CG Zlatko Popović.

Prekršajni nalozi u oblasti građevinarstva se, kako kaže Popović, najčešće izdaju za neprimjenjivanje mjera zaštite i zdravlja na radu na privremenim i pokretnim gradilištima, kada poslodavac ne nabavlja i ne izdaje zaposlenima sredstva za rad neophodna za njihovo radno mjesto, sa stručnim nalazom i ocjenom da su obezbijedene propisane mjere zaštite na radu. Kažnjivo je i ako poslodavac nije obezbijedio zaštitnu opremu, te ukoliko zaposleni nemaju uvjerenje o osposobljenosti za bezbjedan rad i ljekarska uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti za radna mjesta u posebnim uslovima, odnosno uz povećani rizik.

Ovlašćene organizacije za zaštitu i zdravlje na radu, među kojima je i Montinspekt posluju tržišno, tako što svoje usluge nude poslodavcima koji nemaju obučene osobe ili specijalizovane službe za ovu oblast. U Crnoj Gori, prema podacima Udruženja zaštite na radu (UZNR), ima 40 ovakvih ovlašćenih organizacija. Državne kompanije za njihovo angažovanje raspisuju tendere. Šebek kaže da dominantno saraduje sa poslodavcima iz realnog sektora.

Obaveza ovih ovlašćenih organizacija je da kontrolišu i ispituju sredstva za rad, elektro i gromobranske instalacije, uslove radne sredine, opreme za ličnu zaštitu na radu. One izrađuju akte o procjeni rizika i osposobljavaju zaposlene za bezbjedan rad. Sve to, kaže Šebek, zahtijeva sofisticiranu opremu i specijalistička znanja iz raznih

STRANCI SE NE POGAĐAJU OKO MJERA ZAŠTITE

„Prije svega, treba da zaživi zakonska uloga koordinatora tokom projektovanja i tokom građenja objekata, jer to jedan od sigurnih načina značajnog smanjenja broja povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom, ne samo na gradilištima već i kada se objekti predaju korisniku,“ kazao je Šebek za CIN-CG.

Od ove godine obaveza investitora, prema Zakonu o zaštiti i zdravlju na radu, jeste da odredi jednog ili više koordinatora za zaštitu i zdravlje na radu i u fazi projektovanja (“K1”) i prilikom izvođenja radova (“K2”).

Koordinatora u fazi izvođenja radova već ima na nekoliko gradilišta.

Šebek posebno ističe pozitivno iskustvo sa stranim investitorima koji su ih angažovali kao koordinateure u fazi gradnje. On je ispričao kako su imali slučaj da radnik velike građevinske kompanije odbije da primijeni mjere zaštite na radu i da za to dobije podršku svog izvršnog direktora.

„Istog dana obavijestili smo investitora, koji je urgentno pozvao direktora kompanije i tražio da se odmah aktivira raskid ugovora o izvođenju radova koji je bio milionske vrijednosti. Izvođač je shvatio ozbiljnost situacije i do kraja radova više nije bilo problema. Štaviše, značajno je poboljšao primjenu mjera ZZNR,“ istakao je Šebek.

U Crnoj Gori ima, prema podacima UZNR, već oko 50 osoba koje su položile stručni ispit za koordinatora. Uslov za to je visoko obrazovanje tehničkog, ili tehničko-tehnološkog smjera, najmanje tri godine radnog iskustva u struci i položen stručni ispit iz oblasti zaštite i zdravlja na radu.

Popović je za CIN-CG kazao da je inspekcija od početka godine počela kontrole i u vezi sa imenovanjem koordinatora. Zakonom je propisano da će novčanom kaznom od 300 do 15.000 eura za prekršaj biti kažnjen investitor ako ne odredi jednog ili više koordinatora za zaštitu i zdravlje na radu. Kazna od 200 do 2.000 eura može biti izrečena i koordinatorima ukoliko ne obavljaju svoj posao.

oblasti, većinom tehničke struke.

Postoje i organizacije sa nižim nivoom ovlašćenja, koje obavljaju samo poslove stručnog lica za zaštitu i zdravlje na radu u kompanijama gdje nema uposlenih osoba sa takvim specijalnostima.

Šebek, koji je i član UZNR, ističe i da je jedan od problema na koje nailazi prilikom kontrole i nestručnost zaposlenih, pogotovo pomoćnih građevinskih radnika.

„Njihovo neznanje i nestručno rukovanje sredstvima za rad uzrok je lakših i teških povreda. Zato se bavimo i pokazivanjem kako da to rade na bezbjedan način“, kazao je on.

Na gradilištima, prema njegovim riječima, opasnost vrebava i na putevima za kretanje građevinske mehanizacije i kamiona. Iako na građevinskim mašinama uglavnom postoji zvučna i svjetlosna signalizacija, Šebek upozorava da nije bezbjedno kada zaposleni prolazi na svega nekoliko centimetara od njih. Vozače upozoravaju da ne prekorače brzinu, a radnike da se ne kreću u zoni rada mašina.

Prilikom kontrola, kako kaže Šebek, nastoje prije svega da djeluju edukativno. U

slučajevima kada radnici ne žele da uklone nedostatke, tada se privremeno zabranjuje rad na pojedinim radnim pozicijama koje nijesu bezbjedne, ili se pojedinci, grupe, poslodavci udaljavaju sa gradilišta zato što predstavljaju opasnost za sebe i za druge.

Tada se dešava da se poslodavci, ali i veliki broj radnika, pravdaju dinamikom radova, uz tvrdnje da će naše predložene mjere usporiti njihov rad. „To apsolutno nije tačno, već je u 99 odsto slučajeva razlog loša priprema kompanije“, ističe Šebek.

Kada radnik ne želi da primijeni mjere na koje su ukazali, odmah obavještavaju izvršnog direktora koji ga privremeno udalji sa gradilišta.

„Naše iskustvo je da u većini slučajeva sljedećeg dana radnik poštuje ukazane mjere. Imali smo i par slučajeva da i sam poslodavac uoči kako radnik nije zainteresovan za bezbjedan rad, a u suštini takvi i ne žele da rade određene poslove u kompaniji, što za posledicu ima raskid ili neprodužavanje ugovora o radu,“ kazao je Šebek.

Ukoliko kompanija za koju obavljaju

poslove zaštite na radu ne želi da prihvati njihove korekcije i savjete, tada direktoru dostave prijedlog za raskid ugovora, a obavijeste i inspekciju.

„Ova pojava je vrlo rijetka i odnosi se na kompanije koje u suštini nijesu ozbiljne i vrlo brzo nestaju sa tržišta. U takvim slučajevima nas ne treba da otpušta poslodavac, već mi ne želimo da poslušamo sa njima“ naveo je Šebek za CIN-CG.

On ocjenjuje da trenutno na gradilištima, svijest zaposlenih o tome da sačuvaju svoje zdravlje i život tokom rada, da usvajaju sugestije i savjete, aktivno učestvuju u sprovođenju mjera Zakona o zaštiti i zdravlju na radu (ZZNR), nije na zavidnom nivou.

„Reakcija zaposlenih često bude brza, ali kratkotrajna. Prihvate sugestiju u trenutku kontrole, vrlo brzo počnu da rade na način koji čuva njihov život i zdravlje, ali najčešće

RUKAVICE NE SMIJU DA „PROBIJU“

CEDIS posjeduje svoju ovlašćenu laboratoriju u kojoj ispituje ličnu zaštitnu opremu zaposlenih.

„Prošle godine smo imali oko osam hiljada ispitavanja, od čega smo ustanovili u skoro 400 nedostataka na ispitanim sredstvima. To ne doživljavamo kao trošak firmi, već kao preventivu, jer se na primjer probijena rukavica više ne koristi kao elektroizolaciono sredstvo, već se nabavljaju nove rukavice“, kazao je Marjanović.

Laboratorija CEDIS-a ima ovlašćenja da testira i ličnu zaštitnu opremu i drugih kompanija, ali to do sada nisu radili, zbog velikog obima posla u matičnoj kompaniji.

„Kupili smo softver koji prati put zaštitnih sredstava i on automatski, 30 dana prije isticanja roka, obavještava da treba da ih oduzmemo radniku i da mu damo ispravna. Imamo otprilike deset hiljada primopredaja godišnje. Znači, elektroizolacione rukavice, čak iako su ispravne, mi ih mijenjamo poslije šest mjeseci korišćenja i dajemo radnicima rukavice koje su ispitane, ispravne i imaju novi rok korišćenja, za narednih šest mjeseci. Rukavice koje uzimamo, zbog isteklih rokova, nosimo u laboratoriju da ispitamo i ako budu ispravne, koristimo ih i dalje i njih dobija neko drugi prilikom sljedeće zamjene“, kaže Marjanović.

takav odnos traje toliko dugo koliko smo mi u blizini. Ovo nas navodi na činjenicu da nisu samo stručna lica za ZZNR ona koji bi trebalo da stalno edukuju, kontrolišu, podsjećaju zaposlene, već prevashodno tu obavezu imaju njihovi pretpostavljeni, grupovođe, poslovođe, šefovi, tehničari, inženjeri, direktori, koji pored praćenja kvaliteta rada, svakako moraju provjeravati da se on odvija na bezbjedan način,“ kazao je Šebek.

I na gradilištima na kojima je investitor bio Crnogorski elektrodistributivni sistem (CEDIS) bilo je propusta i, prema riječima njegovog rukovodioca sistema zaštite Milana Marjanovića, u startu je bilo propusta i neprihvatanja kontrole izvođenja radova „ali kada smo objasnili izvođačima da mogu da izgube ugovoreni posao i da se neće realizovati ugovor, onda shvate da treba da sarađuju i dostave dokumentaciju.“

On kaže da je važno da građevinski radnici shvate kako to što je neko dobar majstor nije dovoljno, već da mora da bude i osposobljen za bezbjedan rad, kako bi sačuvali i sebe i druge na poslu. „Promocija zaštite na radu je interes prvenstveno zaposlenog koji rizikuje svoj život, pa onda firme koja ga zapošljava – jer u slučaju povrede poslodavac plaća kazne, a država ima troškove liječenja“, kazao je Marjanović, koji je i potpredsjednik UZNR.

On očekuje da će država napokon smoci snage da se otvori institut medicine rada, koji bi pomogao svima koji imaju ozbiljnija oboljenja i posledice povreda na radu, kako bi mogli da dobiju lakša radna mjesta na osnovu ocjene preostale radne sposobnosti.

„Da oni budu i dalje u funkciji. Pretežno je riječ o mlađim osobama koji bi trebalo da rade do penzije još 20, 30 godina. Oni, prije svih, treba da shvate da su dužni da čuvaju zdravlje prvo sebi, a onda nekom drugom s kim zajedno rade. To treba jednostavno da bude kultura rada“, kazao je Marjanović za CIN-CG.

U ovom trenutku, kako je rekao, u nekim domovima zdravlja specijalisti medicine rada uposljeni su kao izabrani ljekari. Marjanović posebno ističe pozitivan primjer podgoričkog Doma zdravlja, koja je jedini formirao službu za medicinu rada, gdje radi pet ljekara

INSPEKCIJU ČESTO ZOVU I RADNICI

U toku 2020. godine su bile 73 inicijative za inspeksijski nadzor u oblasti zaštite i zdravlja na radu. Popović pojašnjava da te inicijative može da podnese bilo ko, a najčešće to čine zaposleni „kada im je povrijeđeno neko od prava koje se odnose na nepropisne uslove rada“. Najčešće se, prema njegovim podacima, prijavljuju nepropisni uslovi rada (neadekvatni mikroklimatski uslovima, prokišnjavanje prostorija, nedostatak stolica za kasirke..), neobezbijedene mjere zaštite i zdravlja na radu (nepostojanje zaštitne ograde, nedostatak zaštitne opreme, neosposobljenost za bezbjedan rad...), neostvarena prava po osnovu povrede na radu (nepriznavanje povrede na radu, neizdavanje povredne liste, nepostojanje kolektivnog osiguranja...).

Česte nepravilnosti su i rad zaposlenih bez uvjerenja o osposobljenosti za bezbjedan rad i bez ljekarskih uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti za radna mjesta sa posebnim uslovima, odnosno povećanim rizikom.

„...Dok se ostalo odnosilo na nepoštovanje obaveza poslodavca u pogledu nabavke, izdavanja na upotrebu i obezbjeđenja korišćenja sredstava i opreme lične zaštite na radu; neposjedovanje akta o procjeni rizika za sva radna mjesta; nepoštovanje obaveza poslodavca u pogledu preduzimanja potrebnih mjera i određivanja zaposlenih za pružanje prve pomoći, zaštitu od požara i evakuaciju zaposlenih i druge nepravilnosti“, naveo je Popović.

specijalista medicine rada, „kojima je to stalni posao“.

Uz podsjećanje da Crna Gora jedina u regionu nema fakultet zaštite na radu, on ocjenjuje da postoji potreba da se u ovoj oblasti školuje nekoliko generacija mladih ljudi.

Troškovi obaveznog ljekarskog pregleda radnika su, prema njegovim riječima, poseban problem.

“Ranije su ti troškovi iznosili i do 72 eura po zaposlenom. To je bio ogroman izdatak, na primjer za nas u CEDIS-u, koji organizujemo više od 800 ljekarskih pregleda godišnje. Riječ je o sumi od 50-60.000 eura, što predstavlja veliki izdatak, posebno za mnoge privatne

firme. Sad su cijene pristupačnije – 20, 30, 40 eura. To je prihvatljivije, pod uslovom da dobijemo isti kvalitet i da stvarno ljekari prepoznaju zaposlene kojima je ugroženo zdravlje i koji ne mogu da nastave rad na istim pozicijama“, ocijenio je Marjanović.

Zakonom je propisano da se zdravstveni pregledi zaposlenih preduzimaju radi utvrđivanja i otklanjanja uzroka obolijevanja i zdravstvenih oštećenja u vezi sa radom.

Poslodavac je dužan da obezbijedi zdravstveni pregled zaposlenih koji se raspoređuju na radna mjesta sa posebnim uslovima rada, odnosno sa povećanim rizikom i u slučajevima ponovnog angažovanja zaposlenog koji je odsustvovao sa rada na tom radnom mjestu duže od godinu.

Na zahtjev zaposlenog, poslodavac obezbjeđuje zdravstveni pregled primjeren rizicima zaštite i zdravlja na radu najmanje jednom u tri godine.

Miloš RUDOVIĆ

SLUČAJ POVRIJEĐENIH ALBANSKIH DRŽAVLJANA AKTUELIZOVAO OZBILJAN PROBLEM:

TREĆINA GRAĐEVINARA RADI “NA CRNO”

Građevinska kompanija za koju je radilo šestoro povrijeđenih radnika zvanično ima samo troje zaposlenih. Kada dođe do povređivanja radnika angažovanog bez ugovora, odgovornost postaje krivična, upozoravaju sagovornici CIN-CG

Šestorica albanskih državljana koji su 18. maja povrijeđeni na gradilištu nadomak Podgorice, bili su angažovani "na crno", potvrđeno je Centru za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) iz Uprave za inspeksijske poslove (UIP).

Uzrok povreda albanskih radnika, prema nalazima UIP, bio je pad sa visine, kada su popustili podupirači prilikom izlivanja betonske ploče na građevini u naselju Kuće Rakića, koje se nalazi na granici Glavnog grada i Opštine Tuzi. Nije poznato što se tačno gradilo i koje je površine bila ploča.

Od šestoro radnika, tri su teško, a tri lakše povrijeđena.

Iz UIP su kazali da je riječ o "višestrukim povredama koštano-mišićnog sistema (leđa, ruke, noge, facijalne kosti...)"

Prema nezvaničnim informacijama CIN-CG, radnici su u međuvremenu napustili Klinički centar Crne Gore, gdje su bili smješteni.

Državni tužilac podgoričkog Osnovnog državnog tužilaštva (ODT) Vukas Radonjić kazao je za CIN-CG da je "formiran krivični predmet u kojem je u toku izviđaj" i pojasnio da se u ovom trenutku utvrđuje da li je učinjeno neko od krivičnih djela protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine, kao posljedica umišljaja ili nehata učinioaca.

Propusti investitora ili izvođača na gradilištu zbog kojih je došlo po povređivanja radnika smatraju se teškim krivičnim djelima protiv opšte sigurnosti, za šta su, prema Krivičnom zakoniku, predviđene kazne šest mjeseci do pet godina zatvora.

"U dosadašnjem toku postupka je utvrđeno da je vlasnik objekta kompanija 'Dadi export' DOO iz Podgorice, a da je izvođač radova privredno društvo 'CG Gradnja' DOO. Sve ostale odlučne činjenice se utvrđuju," kazao je Radonjić.

Ni investitor ni izvođač nisu odgovarali na pitanja CIN-CG o statusu radnika. Iz "Dadija" su "Vijestima" nakon nezgode tvrdili da objekat nije njihov.

Iz Ministarstva ekologije, prostornog

planiranja i urbanizma su za CIN-CG rekli da je urbanističko-građevinska inspekcija tada izvršila kontrolu objekta u naselju Kuće Rakića, zabranila dalje izvođenje radova i zapečatila gradilište. Prilikom obilaska, novinari CIN-CG su u četvrtak primijetili vatru iz unutrašnjosti zidina objekta, ali ne i radnike, ili mašine.

Djelatnost podgoričke firme "Dadi export" je trgovina na malo tekstilom u specijalizovanim prodavnicama. Kompanija je Upravi prihoda za prošlu godinu prijavila gubitak u poslovanju od tri miliona eura. Imaju ukupno 117 zaposlenih.

"CG Gradnja" je prošlu godinu završila profitom od 41 hiljadu eura, dok je Upravi prihoda prijavljeno svega troje zaposlenih.

Iz UIP su za CIN-CG precizirali da povrijeđeni albanski državljeni "nijesu imali status zaposlenih".

Prema zakonskoj definiciji, zaposleni je lice koje radi kod poslodavca po osnovu ugovora o radu, uključujući lice koje se osposobljava za rad i pripravnik, kao i svako lice koje po bilo kom pravnom osnovu obavlja rad kod poslodavca.

Ovaj slučaj još jednom je ukazao na problem velikog broja radnika na crno na crnogorskim gradilištima.

Predsjednik Sindikata građevinarstva i industrije građevinskom materijala Nenad Marković kazao je za CIN-CG da je njihova studija, koju su radili u saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada (MOR), pokazala da je 30 odsto radnika u građevinarstvu angažovano bez ugovora o radu. To znači da na zvanično prijavljenih 8,5 hiljada radnika, koliko ih je prema Monstatu, ima još oko tri hiljade neprijavljenih.

"Praksa angažovanja radnika u građevinarstvu bez ikakvog ugovora o radu je široko rasprostranjena i postoji i kod malih, ali i kod velikih kompanija. Na crno se angažuju i domaći i strani radnici. Za poslodavca to postaje ozbiljno tek kada se desi neka nesreća kao ova u Tuzima, kada više nisu u pitanju simbolične novčane kazne, već krivična odgovornost", kazao je Marković.

NEKAD JE I JEZIK BARIJERA

Iz Uprave policije su za CIN-CG kazali da su po saznanju za događaj u Kućama Rakića na lice mjesta izašli službenici Stanice kriminalističke policije za krim-tehniku i uviđaje, kao i službenici Jedinice kriminalističke policije za suzbijanje požara, eksplozija i havarija Centra bezbjednosti Podgorica. Uviđaj je urađen po instrukcijama sudskih vještaka građevinske struke i zaštite na radu.

U posljednjih godinu i po, ovo je druga kolektivna povreda zabilježena na crnogorskim gradilištima.

Usljed rušenja mosta u izgradnji na obilaznici oko Rožaja, krajem decembra prošle godine teško su povrijeđena tri radnika. Osnovno državno tužilaštvo iz Rožaja je sredinom marta podnijelo krivične prijave protiv četiri firme i sedam direktora i odgovornih inženjera. Osumnjičeni su za teško krivično djelo protiv opšte sigurnosti.

Pad sa visine, kako je CIN-CG objavio sredinom novembra, uzrok je tri od četiri smrti građevinskih radnika koji su stradali za deset mjeseci prošle godine, ali i najmanje trećine teških povreda na gradilištima širom države.

Prema podacima predsjednika Sindikata sa terena, ni registrovani radnici nemaju dovoljno obuke za zaštitu na radu, a kod radnika angažovanih na crno o tome nema ni govora.

“Nekada je većina radne snage u građevinarstvu dolazila iz Bosne i Hercegovine i Srbije, ali oni sada mogu lakše da odlaze na rad u zapadnu Evropu za veće plate i kvalitetnije uslove rada. Tako, naši poslodavci sada većinom angažuju radnike iz Albanije, Kosova i Turske. Zato se na gradilištu i prilikom organizovanja rada i eventualnih obuka o zaštiti na radu javlja i problem jezičkih barijera”, kazao je Marković

Koordinatorica projekta Udruženja zaštite na radu (UZNR) Đina Janković kazala je za CIN-CG da bi borba protiv nelegalnog i neprijavljenog rada trebalo da se tiče svakog građanina Crne Gore, jer “svaki euro utajenog poreza znači manja ulaganja u obrazovanje, zdravstvo, infrastrukturu, javne usluge i sve ono što čini jednu zemlju dobrim mjestom za život”.

“Posljedice toga su višestruke i negativne za sve: za državu to su umanjeni prihodi budžeta i fondova socijalnog osiguranja, za privrednike koji poštuju zakon to je izloženost nelegalnoj konkurenciji i smanjenju tržišta, za radnike angažovane kroz rad na crno to je nezaštićenost – bez socijalnog osiguranja, bez pravne zaštite, bez primjena mjera zaštite i zdravlja na radu,” rekla je Jankovićeva.

Propisane kazne za rad bez zaključenog ugovora iznose od 2.000 do 20.000 eura za firmu, od 200 do 2.000 eura za odgovorno lice u firmi, dok su za preduzetnike kazne od 500 do 6.000 eura. Na 500 eura mjesečne neto zarade poslodavac treba da plati još oko 330 eura raznih dažbina. Tako, za desetak neprijavljenih radnika samo u jednom mjesecu može imati veću uštedu, od iznosa moguće kazne.

Važno mjesto u radu na crno, prema riječima Janković, zauzima i lažna prijava zaposlenih gdje se dio primanja dobije “na ruke”, a dio je plaćen regularno.

Iz Inspekcije rada su saopštili da nemaju podatak koliko su inspektori otkrili slučajeva rada na crno u građevinarstvu, jer njihov sistem elektronskih evidencija ne podržava razvrstavanje nepravilnosti po djelatnostima. Jedino znaju da se 14 odsto ukupnih nepravilnosti iz oblasti radnih prava i zaštite na radu odnosi na građevinarstvo.

U 2019. godini otkrili su ukupno 1.981 radnika “na crno”, od čega 1.296 stranaca. Nakon naloga inspektora za 603 radnika je regulisan radni odnos, odnosno za trećinu otkrivenog broja. Prošle godine su otkrivena 483 radnika bez ugovora, od čega je bilo 337 stranaca. Poslodavci su nakon naloga inspektora regulisali radni odnos sa 144 radnika. Iz Inspekcije su naveli da je do pada broja otkrivenih radnika na crno u 2020. godini došlo zbog smanjenje privredne aktivnosti usljed pandemije izazvane virusom korona.

Janković navodi da oni ne raspolažu pravim informacijama o broju povreda, jer se znatan dio ne prijavljuje – najčešće u slučajevima

kada radnik nije bio radno angažovan po osnovu ugovora o radu. Nerijetko dođe i do neke vrste dogovora između poslodavca i zaposlenog, pa povreda ni u tom slučaju ne bude evidentirana. Strah od gubitka posla je, kaže Janković, najveći uzrok neprijavlivanja povrede kada do nje dođe.

Ona je dodala da inspektori rada rijetko obilaze gradilišta na kojima se izvode takvi mali građevinski projekti.

Predsjednik Sindikata građevinara Nenad Marković kaže da radnici angažovani na crno koji se povrijede na gradilištu za eventualna obeštećenja zbog povreda i gubitka radne sposobnosti, mogu da tuže poslodavca, ali da je to teško dokazati i u redovnoj proceduri, a naročito ako su stranci.

“Poslodavci imaju obavezu plaćanja osiguranja od povrede na radnom mjestu za zvanično angažovanog radnika, ali ona je minimalna i nije dobro definisana. Poslodavci to koriste i radnike osiguraju na najmanju moguću premiju, kako bi uštedjeli novac. Tako je ovakav način osiguranja od povreda za par eura obesmišljen i treba da se mijenja, jer ne pokriva ni minimum štete koju radnik može da ima u slučaju povreda. Imamo iskustva iz EU, gdje se to radi na kvalitetniji i obimniji način i koji ćemo i mi morati da primjenjujemo”, kazao je Marković.

On je naveo da su do sada, prema njihovim iskustvima, postojale velike građevinske kompanije sa političkom pozadinom koje su inspektori izbjegavali.

“Nadam se da će nova praksa biti drugačija. Jedino neselektivne kontrole svih građevinskih kompanija uz pooštavanje mjera i kazni mogu konačno uvesti red u ovu oblast. Većina onih radnika koji su i prijavljeni osigurani su tek na minimalac. Država gubi ogromne prihode, a radnici ugrožavaju svoj život i zdravlje”, istakao je Marković.

Miloš RUDOVIĆ
Goran KAPOR

SUDSKA PRAKSA NE IDE U PRILOG JAČANJU NIVOVA ZAŠTITE I ZDRAVLJA NA RADU:

BLAŽE KAZNE NE PODSTIČU OPREZ

U posljednjih pet godina odgovorni na gradilištima, kojima je suđeno zbog pogibije ili teških povreda radnika, prošli su sa uslovnim, oslobađajućim presudama, kućnim zatvorom, ili samo novčanim kaznama

Zbog nepravilno vezanog tereta, neispravne dizalice i neobezbjedenih zaštitnih sredstava za rad, u novembru 2016. godine, na gradilištu u Kotoru jedan radnik je poginuo, a drugi je povrijeđen.

Za ove nepravilnosti znali su izvođači radova – poslovođa, brigadir i rukovalac kranom, koje je kotorsko Osnovno tužilaštvo optužilo za teško djelo protiv opšte sigurnosti sa zapriječenom kaznom od jedne do osam godina zatvora i za izazivanje opasnosti neobezbjedenjem mjera zaštite na radu za koje je propisano i do tri godine robije.

Oni su proglašeni krivim za ovu nesreću i osuđeni na uslovne kazne. Da su narednih godinu i po počinili novo djelo išli bi u zatvor po pet mjeseci.

Ovo je epilog jednog od krivičnih postupaka pokrenutih u Crnoj Gori u posljednjih pet godina zbog pogibije ili teških povreda radnika na gradilištima, koji su, prema nalazima Centra za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN CG-a) – svi završeni uslovnim osudama, oslobađajućim presudama, kućnim zatvorom ili čak novčanim kaznama za poslodavce.

Ovakve kazne i očigledno ustanovljena sudska praksa, prema nalazima CIN-CG, ne samo što nemaju preventivnu funkciju i ne podstiču poslodavce da brinu o bezbjednosti radnika, već su prepreka naporima nadležnih da oblast zaštite na radu podignu na viši nivo.

Prema podacima CIN-CG dobijenim na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, u svim postupcima, šefovi gradilišta, izvođači i inženjeri koji zaduženi za bezbjednost su optuživani za krivična djela za koja je, prema Krivičnom zakoniku, zapriječena kazna od jedne do osam godina zatvora, ukoliko je došlo do pogibije radnika, a do četiri ili tri godine, ako je zaposleni teško povrijeđen, ali nijedan nije dopao zatvora.

U svim obrazloženjima odluka piše da je sud odlučio da osuđenima ublaži kazne, zbog toga što imaju djecu i što su izrazili kajanje.

U jednom postupku u Kotoru je čak direktor preduzeća koje je izvodilo radove na spajanju Bulevara od Budve do Bečića, iako je ranije osuđivan za ubistvo, dobio novčanu kaznu od

2.500 eura, za teške povrede koje je zadobio njegov radnik, kada je rukovao nepravilnim crijevom za beton.

U istom gradu je, takođe, direktor preduzeća koje je izvodilo radove na gradilištu u Svetom Stefanu, kada je poginuo radnik zbog nepravilno postavljene skele, dobio kućni zatvor od šest mjeseci.

Osim toga, ima i nekoliko postupaka u kojima su radnici pukom srećom završili sa lakšim tjelesnim povredama, ili je pričinjena materijalna šteta, koji su za odgovorne osobe završeni novčanim kaznama ili je nastupila zastara.

Tako je u Ulcinju izvođač radova, iako ranije takođe uslovno osuđen za pogibiju radnika na gradilištu, ovog puta dobio novčanu kaznu od 5.000 eura, kada je zbog nepravilnog izvođenja radova na mostu, zaposleni zatrpan obrušavanjem potpornog zida i nasipa.

Samo u jednom postupku je izvođač radova koji je već ranije osuđivan za ugrožavanje sigurnosti, ovog puta dobio uslovnu osudu, zbog lakše povrede radnika radnika prilikom pada sa nepravilno postavljene radne platforme.

Sindikata traži oštrije kazne

Predsjednik Sindikata građevinarstva Nenad Marković je za CIN CG ocijenio da to što se izriču najblaže kazne je odraz ukupne politike prema oblasti zaštite na radu.

„Gleda se da se zaštititi poslodavac, a ne radnik“, istakao je on.

Marković kaže da Sindikat sprema inicijativu koju će ubrzo poslati Vladi, kojom će između ostalog, tražiti da poslodavci odgovaraju zatvorskim kaznama za pogibiju radnika na gradilištima, jer se to olako shvata, a radi se o životima ljudi.

On je dodao da Sindikat sprema i Deklaraciju o bezbjednim i zdravim radnim mjestima, koju će poslati Svjetskom sindikatu građevinarstva.

„Borimo se na globalnom nivou da zaštita na radu bude temeljno radno pravo“, naglasio je on.

Prema evidenciji Inspekcije zaštite i zdravlja

na radu, kako je CIN-CG ranije objavio, od 2015. do 2019. godine, poginulo je osam građevinskih radnika i registrovano 27 teških i dvije kolektivne povrede na radu. U posljednjih godinu i po bila su još četiri smrtna slučaja. Statistika o povredama na radu, gdje nije bilo pogibije, prilično je nepouzdana, s obzirom da, kako procjenjuje Sindikat građevinarstva, trećina zaposlenih u građevini "radi na crno".

Pad sa visine zbog neispravne skele, nepravilno postavljene radne platforme, nepropisnog prenošenja tereta i uopšte neobezbjedivanja mjera zaštite na radu je, prema podacima iz pokrenutih i presuđenih postupaka u posljednjih pet godina, bio razlog teških povreda i smrti radnika na gradilištima.

Investitori najčešće potpisuju ugovore, prema kojima su izvođači zaduženi za kontrolu i primjenu mjera zaštite na radu, pa oni najčešće i odgovaraju pred sudom, kada dođe do nesreće.

Najviše postupaka pokrenulo je kotorsko Osnovno tužilaštvo, a presudio sud u tom gradu. Svi optuženi su, također, uslovno osuđeni, kažnjeni novčano ili oslobođeni.

U Herceg Novom su u posljednjih pet godina pokrenuta tri postupka, od koji je jedan završen izricanjem uslovne osude.

U Podgorici su podignute samo dvije optužnice, od čega je jedna vezana za povredu na radu prilikom izvođenja građevinskih radova. Postupci nijesu pravosnažno okončani.

U posljednjih pet godina, osim toga, donijete su i dvije presude u podgoričkom Osnovnom sudu, od kojih je jednom direktor preduzeća za eksploataciju šuma također uslovno osuđen za pogibiju radnika, a u drugom, u kome je pala fasada i oštetila okolne automobile Uprave policije, optužba je odbijena zbog zastare.

I ostala tužilaštva su pokrenula po jedan ili dva postupka, koja nijesu bila vezana samo za povrede na gradilištima, dok tužilaštva u Beranama, Plavu, Ulcinju i Cetinju, prema podacima koje su nam dostavili, nijesu imala takvih slučajeva.

Iz iz Sudskog savjeta su za CIN-CcG dostavljene informacije o četiri presude iz Ulcinja i dvije sa Cetinja u posljednjih pet godina.

U Ulcinju je, osim dvije novčane kazne odgovornim osobama za lake tjelesne povrede koje su zadobili radnici na gradilištima, bile i dvije uslovne osude rukvodiocima gradilišta zbog pogibije radnika, jer nijesu bili pravilno zaštićeni prilikom rušenja nelegalno izgrađenog objekta i pada sa ploče čije je izlivanje bilo u toku.

Na Cetinju su dvojica odgovornih za nepridržavanje mjera zaštite na radu također uslovno osuđeni za teške povrede koje su radnik, ali i slučajni prolaznik, zadobili na gradilištima u tom gradu.

Za kobne greške, bez posljedica

U decembru 2016. godine podignuta je

USLOVNA KAZNA I ZA POV RATNIKA

U martu 2017. godine hercegrovsko tužilaštvo je podnijelo optužni predlog protiv podizvođača koji je postavljao krovnu konstrukciju na hotelu u tom gradu i glavnog inženjera na gradilištu. Optuženi su da nijesu obezbijedili radnicima uslove za bezbjedan rad i da nijesu postupili po izvještajima kontrole, koja im je predočila da postoji velika opasnost od povrede radnika usljed pada sa visine.

U aprilu 2016. godine jedan od radnika je pao sa krova sa visine od 8 metara i zadobio tešku tjelesnu povredu opasnu po život.

Optuženima je na teret stavljeno da su počinili teško djelo protiv opšte sigurnosti. Njih dvojica su, u martu 2018. godine, osuđeni na uslovne kazne po šest mjeseci zatvora.

Iako je, kako se vidi iz presude hercegrovskog suda, da je radnik umalo preminuo, a optuženi inženjer je već jednom ranije osuđivan, doduše za drugo djelo, sutkinja je odlučila da mu da još jednu šansu.

Presuda nema nikakvo obrazloženje, zato što su se, kako piše, „stranke odrekle prava žalbe i ne zahtijevaju pisani otpovak presude“.

I SAĐENJE CVIJEĆA BILO JE POGUBNO

Vođeno je i nekoliko postupaka zbog povreda na radu koje nijesu vezane za gradilišta, ali su i oni završavani uslovnim osudama ili kućnim zatvorom.

U decembru 2019. radnica kotorskog komunalnog preduzeća optužena je da je ne postupajući po mjerama potrebnim za zaštitu na radu kriva za smrt radnika koji je pao sa visine od oko četiri metra kada je sadio ukrasne biljke u žardinjerama ispred crkve u tom gradu. Postupak nije završen.

U novembru 2020. godine u kotorskom tužilaštvu podignut je optužni predlog protiv radnika u magacinu koji je u februaru iste godine sjeo u električni viljuškar kako bi spustio paletu sa police magacina i pored upozorenja da to ne čini. Kako nije znao da ga koristi, naglo ga je okrenuo, udario upravo kolegu koji ga je upozoravao i teško ga povrijedio. Uprkos zapriječenim kaznama od osam i tri godine, on je dobio nanogicu da je nosi mjesec dana, odnosno kućni zatvor.

U Kolašinu su podignute dvije optužnice u decembru 2016. i 2019. godine, obje zbog nesreća prilikom eksploatacije šuma, u kojima su dva neobučena radnika i bez predviđene zaštite poginuli sjećući stabla. Oba su završena izricanjem uslovnih osuda.

U Nikšiću je šef proizvodnje u mašinskoj preradi dobio uslovnu osudu zbog teške povrede radnika, dok je direktor preduzeća oslobođen krivice. Jedan radnik je zadobio teške tjelesne povrede prilikom eksploatacije šume, a njegov šef je oslobođen, dok presuda objavljena na sajtu nema nikakvo obrazloženje.

U junu 2019. u Podgorici je poginuo radnik od strujnog udara, jer u auto servisu nijesu bili postavljeni uređaji za zaštitu od električne energije. Postupak nije završen.

U Pljevljima je, u avgustu 2020. godine, podignuta optužnica zbog udara strujom, kada je poginuo radnik, a dežurni rukovalac električne komande optužen za teško djelo protiv opšte sigurnosti. Postupak nije pravosnažno okončan.

optužnica protiv petoro rukovodilaca na gradilištu u Kotoru, zbog nepropisne zaštite na radu, zbog čega je, u februaru 2014. godine, radnik pao sa visine od preko 10 metara i preminuo.

I u ovom postupku četvorica optuženih su osuđeni uslovno na po pola godine, dok je jedan oslobođen optužbi.

U februaru 2018. godine izvršni direktor i glavni inženjer izvođača radova na gradilištu hotela u istom gradu, optuženi su zbog smrti radnika koji je u aprilu 2016. godine pao sa visine od 13,6 metara, jer mu nijesu obezbijedili uslove i zaštitu za rad na skeli, koja je bila neispravna.

Jedan od optuženih je uslovno osuđen, a drugi oslobođen.

U decembru 2019. godine optužnica je podignuta protiv glavnog inženjera i njegovog zamjenika na gradilištu hotela u Kotoru, zato što su u septembru te godine dozvolili korišćenje nebezbedne i nepravilno izvedene radne platforme. Gradilište nije bilo ograđeno zaštitnom ogradom, pa je jedan radnik pao sa radne platforme i zadobio teške tjelesne povrede od kojih je narednog dana preminuo.

I oni su uslovno osuđeni na po osam mjeseci

zatvora, u koji neće ići ukoliko tokom tri godine ne počine novo krivično djelo.

U istom gradu izvođač radova je osuđen uslovno na osam mjeseci, zbog pogibije radnika koji je pao sa visine od 14,8 metara, jer mu poslodavac nije obezbijedio pojas za vezivanje, zaštitnu mrežu, ali ni druge uslove potrebne za rad na visini.

Zbog pogibije jednog i teškog povređivanja drugog radnika koji su zatrpani na gradilištu u Kotoru zbog neobezbijeđenih zaštitnih mjera, šef gradilišta je dobio uslovno godinu dana.

U optužnici iz decembra 2019. godine izvršni direktor preduzeća i inženjer na gradilištu u gradu pod zaštitom UNESCO, terete se da godinu ranije nisu obezbijedili uslove za bezbjedan rad zaposlenih na gradilištu. Radnik, koji je pao sa trećeg sprata nezaštićene terase objekta sa visine oko 13 metara je preminuo. Postupak u sudu još nije okončan.

Prema optužnici podgoričkog tužilaštva, u glavnom gradu se u junu 2020. godine urušila zemlja deponovana na ivici iskopa jednog gradilišta i usmrtila pomoćnog građevinskog radnika. Optuženi su šef gradilišta i njegov

saradnik za teško djelo protiv opšte sigurnosti za koju je zapriječena kazna zatvora od jedne do osam godina. Postupak je u toku pred podgoričkim Osnovnim sudom.

U Nikšiću je, u maju 2019. godine, podignuta optužnica protiv rukovodioca radova na izgradnji čelične konstrukcije na gradilištu. On je, uprkos tome što mu je inspekcija privremeno zabranila rad zbog neispunjavanja obaveza iz oblasti zaštite na radu, zaposlio neobučenog radnika za postavljanje čelične konstrukcije na krovu. Nije mu obezbijedio propisanu zaštitu na radu, zbog čega je radnik u septembru 2017. godine, usljed nepropisnog vezivanja, prenošenja i podizanja tereta pao na betonsku podlogu i polomio desnu nadlakticu i desnu karličnu kost, te nagnječio pluća.

Ovom rukovodiocu se takođe pred nikšićkim Osnovnim sudom, sudi za teško djelo protiv opšte sigurnosti.

U februaru 2016. godine, u bjelopoljskom tužilaštvu, podignuta je optužnica protiv izvođača građevinskih radova koji je podizao pregradne zidove na jednoj zgradi. Tereti se da radnika nije osposobio za bezbjedan rad, niti mu obezbijedio sredstva zaštite, pa je ovaj u martu 2015. godine pao sa visine od 8,5 metara i zadobio teške tjelesne povrede. Suđenje je obustavljeno, jer je okrivljeni u međuvremenu preminuo.

U decembru 2020. godine hercegovačko tužilaštvo podiglo je optužnicu protiv osnivača i direktora izvođača građevinskih radova u tom gradu, koji su, kako piše u optužnici, angažovanjem nestručnog lica, kako bi smanjili troškove, pola godine ranije doveli do njegove smrti na gradilištu.

„ Pokojni R.B. stojeći na terasi prvog sprata, kada je metalnim pajserom počeo da skida drvenu oplatu sa terase na drugom spratu, izgubio je ravnotežu i pao sa visine od oko 7,5 metara na betonski put ispred objekta, jer terasa na kojoj je stajao nije bila ograđena, a on nije imao zaštitni pojas za cijelo tijelo kojim bi bio vezan, kojom prilikom je od pada, a usljed razorenja glave i mozga ubrzo preminuo“, piše u optužnici.

I oni su optuženi za teško djelo protiv opšte sigurnosti, a postupak još nije okončan.

U Baru je u martu ove godine podignuta optužnica protiv šefa firme koja je izvodila radove na privatnoj kući zato što je u julu 2018. godine čovjek koji nije radio na gradilištu uzeo da pere neispravnu mješalicu i poginuo od strujnog udara. Suđenje je u toku.

Uslovno je osuđen i izvođač na gradilištu u tom gradu jer nije obezbijedio radniku uslove za rad, pa je ovaj pao sa visine od pet metara i zadobio teške tjelesne povrede. Drugi postupak u kome je zbog nepravilno izvođenih radova došlo do urušavanja zemljišta sa značajnom materijalnom štetom za obližnje kuće, obustavljen je zbog zastare.

U Kolašinu su odgovorni za izvođenje radova oslobođeni zbog pada metalne konstrukcije prilikom rada na tunelu u Platijama, kada je jedan od radnika poginuo.

Za dlaku izbjegli smrt, kazna za poslodavce opet uslovna

U oktobru 2017. godine, u kotorskom tužilaštvu, podignut je optužni predlog protiv poslovođe i dizaličara, zato što na gradilištu hotela u tom gradu, u aprilu 2014. godine, nijesu sproveli potrebne mjere zaštite na radu, pa je drvena korpa za prenošenje građevinskog otpada udarila radnika koji je zadobio tešku tjelesnu povredu.

Osuđeni su na uslovne kazne od po tri mjeseca.

U junu 2017. godine podignut je još jedan optužni predlog protiv šefa gradilišta u Kotoru, zato što je u novembru 2013. godine, njegov radnik prilikom šalovanja na trećem spratu propao kroz skelu, pao na zemlju i zadobio teške tjelesne povrede. Iako je optužen za teško djelo protiv opšte sigurnosti i za izazivanje opasnosti neobezbjedenjem mjera zaštite na radu, osuđen je samo na četiri mjeseca uslovno.

Uslovna osuda od mjesec dana dosuđena je i zbog teških tjelesnih povreda radnika koji je upao kroz nezaštićen otvor za lift na gradilištu u Kotoru.

Još jedan poslovođa na gradilištu u tom gradu osuđen je uslovno na mjesec dana, zbog pada radnika sa visine od 11 metara, koji je pukom srećom izbjegao smrt.

Barsko tužilaštvo je u oktobru 2020. podiglo optužni predlog protiv izvođača radova na gradilištu hotela u tom gradu, gdje su teško povrijeđena dva radnika u januaru iste godine. U optužnom predlogu piše da radnici nijesu bili osposobljeni za rad, da im nije obezbijeđena zaštitna oprema, pa su pali sa nepravilno postavljene skele. Izvođaču radova je na teret stavljeno krivično djelo protiv opšte sigurnosti sa zaprijećenom kaznom do četiri godine zatvora, ali je osuđen uslovno na šest mjeseci.

Hercegovsko tužilaštvo je, u oktobru 2019. godine, podnijelo optužni predlog protiv predstavnika podizvođača na gradilištu u gradu pod Orjenom, jer je, između ostalog, zbog neadekvatno postavljene skele, došlo do njenog urušavanja. Radnik koji je bio na njoj je pao sa oko šest metara visine i zadobio teške tjelesne povrede. Postupak još nije okončan.

Potpredsjednik Udruženja zaštite na radu Branislav Šebek kaže da bi osuđujuće presude sa strožim kaznama svakako uticali na javno mnjenje, pa bi se više vodilo računa o poštovanju mjera zaštite i zdravlja na radu u praksi.

On, međutim, podsjeća da je rad sudskih organa nezavistan, tako da stručna javnost, pa ni ovo Udruženje, ne može da utiče na njihove odluke.

Šebek je ocijenio i da bi bilo korisno organizovati seminar, na kom bi, osim stručnjaka iz oblasti zaštite na radu i predstavnika Vlade i inspekcije, bili pozvani i sudski vještaci koji se bave ovom oblašću, jer od njihovog mišljenja u značajnoj mjeri zavisi sudska presuda.

“Stručnjaci iz oblasti zaštite na radu su često začuđeni mišljenjima sudskih vještaka kada su u pitanju “uzroci” i “izvori” povreda na radu, uključujući i one sa smrtnim ishodom. Stručnjaci su većinom iz prirodnih nauka, a sudski procesi su pravne prirode, te stoga često dolazi do međusobnog nerazumijevanja”, naglasio je Šebek.

Maja BORIČIĆ

OSIGURANJE OD POVREDA NA RADNOM MJESTU NEDOVOLJNO REGULISANO U CRNOJ GORI:

ŽIVOT KOŠTA 6.200 EURA

Da su premije osiguranja koje uplaćuju poslodavci male pokazuje i slučaj u kojem je sud naložio kompaniji da porodici stradalog isplati osam puta veći iznos. radnici na crno, kakvih je trećina u građevinarstvu, praktično su bez zaštite

Poslodavci za radnike u crnogorskim građevinskim kompanijama za obavezno osiguranje od povreda najčešće uplaćuju minimalne premije od jedan i po do dva eura mjesečno, pa u slučaju smrti njegova porodica može dobiti obeštećenje od osiguravajuće kuće u iznosu do 6.200 eura. Ako radnik ako zadobije potpuni i trajni invaliditet najvišeg stepena može računati na dvostruki iznos do – 12.400 eura.

To pokazuje podaci iz istraživanja Sindikata građevinarstva i industrije građevinarskog materijala, djelatnosti u kojoj se dešava najviše smrtnih slučajeva i teških povreda na radu, odnosno oko 40 odsto od ukupnog broja.

Predsjednik ovog granskog sindikata Nenad Marković kazao je za razgovoru za Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) da je ovaj način osiguranja potrebno mijenjati, jer ne obezbjeđuje nikakvu socijalnu sigurnost radniku i naročito njegovoj porodici u slučaju smrti ili trajne invalidnosti i dalje radne nesposobnosti nosioca domaćinstva.

Poslodavci štede i na osiguranju

Marković je u rekao da se ovo odnosi na legalno zaposlene radnike za koje poslodavac plaća obavezno osiguranje od povreda na radu. Oni koji su angažovani "na crno" nemaju bilo kakvo osiguranje. To je, kaže, slučaj sa svakim trećim radnikom u građevinarstvu, koji su posebno ugroženi. Oni i njihove porodice za eventualne naknade moraju privatno da tuže poslodavca i dokazuju da je bio angažovan i da je nezgodu imao na takvom radnom mjestu.

"Zakon o zaštiti i zdravlja na radu u Crnoj Gori obavezuje poslodavce da na njihov teret kolektivno osiguraju zaposlene od povreda na radu i profesionalnih bolesti. To u praksi znači da poslodavci u građevinarstvu šteda i na ovome i da osiguravaju zaposlene na minimalne naknade – premije od 1,5 eura po zaposlenom. Ovaj dio se odnosi samo na privredna društva koja legalno posluju, dok je veliki broj u neformalnoj ekonomiji koji

ne osiguravaju zaposlene, gdje ne postoje ugovori o radu ili drugi radno-pravni ugovori", kazao je Marković.

Za trajni invaliditet 12.400 eura

On je naveo primjer jedne građevinske kompanije koja osigurava radnike od povreda radu na premiju od dva eura mjesečno.

"Prema ovom iznosu premije i ugovorenim uslugama osiguranja isplaćuje se: za smrt usljed nezgode 6.200 eura, smrt usljed bolesti 3.100 eura i u slučaju potpunog invaliditeta 12.400 eura", kazao je Marković.

On navodi primjer građevinske kompanije koja je bila kriva za nezgodu na gradilištu u kojoj je poginuo njihov zaposleni. Njegova porodica tužila je ovu firmu za naknadu štete.

"U odnosu na stvarnu štetu, koja podrazumijeva materijalnu i nematerijalnu, usljed povrede na radu sa smrtnom posljedicom, porodici stradalog radnika je po pravosnažnosti presude od ovog poslodavca isplaćen iznos od 50.000 eura. Očito je nesrazmjeran i veliki raspon između suma koje u slučaju nezgoda isplaćuju osiguravajuće kuće i dosuđuju nadležni sudovi. U Evropi, poslodavci zaposlene osiguravaju na adekvatne iznose, tako da u slučaju nesreće na poslu ili bolesti, ne trpe njihova preduzeća, a oštećeni radnici i njihove porodice imaju odgovarajuću materijalnu satisfakciju", kazao je Marković.

Iz Udruženja zaštite i zdravlja na radu naveli su da je crnogorskim Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu definisano: "Poslodavac je dužan da zaposlene obavezno osigurava od povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom. Premije za osiguranje iz stava 1 ovog člana padaju na teret poslodavca, a određuju se u zavisnosti od nivoa rizika od povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom".

Zakon nije definisao minimum

Njihova iskustva su da većina poslodavaca tek nakon inspekcijskog nadzora i angažovanja stručnih lica ili ovlašćenih organizacija

za poslove zaštite na radu, kontaktiraju osiguravajuća društva i dogovaraju polise kolektivnog osiguranja za radnike.

“Ovo se odnosi na sve poslodavce, pa samim tim i na one iz oblasti građevinarstva. Cijenu osiguranja određuje osiguravajuće društvo, ali po našem saznanju one su simbolične od jedan do najviše pet eura mjesečno. Samim tim su i premije za povrede i povrede sa smrtnim ishodom simbolične, od par stotina do deset hiljada eura. Nismo do sada imali zahtjev osiguravajućih društava za konsultacije o određivanju ‘nivoa rizika od povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom’, već to oni rade po njihovim metodama”, saopštili su iz ovog stručnog udruženja.

Koliko je njima poznato, ne postoji zakonski minimum iznosa za kolektivno osiguranje od povreda na radu zaposlenih, a osiguravajuće kuće, što se isplate tiče, poštuju ugovorene iznose.

U Udruženju smatraju da je zakonski status kolektivnog osiguranja od povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom u Crnoj Gori vrlo loš, kao i da je slično i u zemljama Zapadnog Balkana.

Premije osiguranja da idu u neprofitni državni fond

“Mišljenja smo da kolektivno osiguranje radnika ne treba da bude povjereno osiguravajućim društvima koja tržišno posluju, već da se treba ugledati na Njemačku, Italiju i druge napredne zemlje Evropske unije, gdje postoje potpuno posebna osiguravajuća društva samo za osiguranje od povreda. Ona su pod državnom kontrolom i neprofitna su, odnosno sva uplaćena sredstva se ulažu u liječenje, rehabilitaciju povrijeđenih radnika, kao i prevenciju povreda na radu. Takva osiguravajuća društva se ozbiljno bave prevencijom zaštite na radu, rehabilitacijom povrijeđenih radnika, zbrinjavanjem bračnim drugova i djece poginulih radnika. Sigurno je to kompleksan put za našu državu, ali kada već takva praksa postoji u zemljama EU, zašto da i Crna Gore ne krene istim putem”, saopštili su iz Udruženja zaštite i

zdravlja na radu.

Izvršni direktor Nacionalnog biroa osiguravača, institucije koja okuplja sve osiguravajuće kompanije u Crnoj Gori, Boris Šaban kazao je da Zakon o zaštiti i zdravlju na radu propisuje da je svaki poslodavac, bez obzira na djelatnost kojom se bavi, dužan da osigura zaposlene od nezgode/povrede na radu, profesionalnih i bolesti u vezi sa radom, pa bi i građevinske kompanije, ako zakonito posluju, morale to da rade.

Premija zavisi od rizika

“Zakon ne definiše minimalni iznos, odnosno osigurane sume za pojedine rizike osiguranja na koje je potrebno zaključiti osiguranje već on zavisi od poslodavca i ugovora koji postigne sa osiguravajućom kućom. Iznos premije, odnosno cijene polise zavisi najviše od odabranih osiguranih suma za pojedine rizike”, kazao je Šaban.

Kolektivno osiguranje zaposlenih od posljedica nesrećnog slučaja, kako je kazao treba da pokriva sve zaposlene prema kadrovskoj evidenciji i to uglavnom 24 sata bez prostornog i vremenskog ograničenja pri i van obavljanja redovnog zanimanja.

“Ugovorom o osiguranju određuju se osigurane sume i shodno procjeni rizika odgovarajuće premije osiguranja, odnosno cijena osiguranja. Ukoliko dođe do nezgode, nakon završenog liječenja oštećenik sa prikupljenom ljekarskom i ličnom dokumentacijom predaje zahtjev za naknadu iz osiguranja nakon čega osiguravač, odnosno ljekarska komisija utvrđuje procenat trajnog invaliditeta. Procenat invaliditeta koji odredi ljekarska komisija se primjenjuje na unaprijed definisanu sumu osiguranja i na taj način se određuje naknada iz osiguranja po osnovu rizika invaliditeta. Na primjer, ukoliko je osigurana suma za invaliditet 15.000 eura a utvrđeni procenat invaliditeta je 20 odsto oštećeniku se isplaćuje 3.000 eura. U slučaju smrti, zakonskim nasljednicima se isplaćuje unaprijed definisana suma. Na primjer, ukoliko je osigurana suma za smrt usljed nezgode 15.000, nasljednicima se isplaćuje ta suma”, rekao je Šaban.

Pored rizika smrti i trajnog invaliditeta, poslodavci mogu, kako kaže Šaban, zaključiti osiguranje i za dodatna pokrića kao što je dnevna naknada, troškovi liječenja, mjesečna naknada za nezgodu i slično.

U prosjeku - malo

Šaban navodi da iznos premije osiguranja od povrede na radu koju poslodavac dogovara sa osiguravajućom kućom zavisi od djelatnosti kojom se firma bavi, izabranih rizika osiguranja, osiguranih suma, broja zaposlenih, prethodnih štetnih događaja i slično.

"Građevinarstvo, kao djelatnost, spada u rizičnije grupe poslova, te je i premija osiguranja uglavnom veća. Međutim, kako se pojedini parametri koji utiču na premiju, ugovaraju direktno sa poslodavcem, premija osiguranja se može prilagoditi specifičnosti pojedinog ugovora. Za industriju građevinarstva nemamo izdvojene podatke, ali prosječna premija koju poslodavci plaćaju po zaposlenom u Crnoj Gori iznosi oko 10 eura na godišnjem nivou uzimajući u obzir sve djelatnosti", naveo je Šaban.

Goran KAPOR

- Za unapređenje zaštite i zdravlja na radu, kako na gradilištima, tako i u drugim oblastima privrede, neophodno je inovirati sistemska rješenja i uskladiti ih sa onima u Evropskoj uniji;
- Neophodno je kadrovsko jačanje inspeksijskih organa i češće prisustvo na gradilištima, gdje se dogodi 40 odsto povreda na radnom mjestu i 55 odsto smrtnih slučajeva;
- Poseban problem na crnogorskim gradilištima je rad na crno, gdje je takvih, procjenjuje se gotovo trećina radnika. Tako se nedavno desilo da na gradilištu strada šest radnika, a firma za koju rade ima registrovano troje zaposlenih;
- Potrebno je pooštriti kaznenu politiku iz oblasti radnih prava kako bi rad na crno postao neisplativ za poslodavce. Kazne za rad bez zaključenog ugovora iznose od 2.000 do 20.000 eura za firmu, od 200 do 2.000 eura za odgovorno lice u firmi, dok su za preduzetnike od 500 do 6.000 eura. Sagovornici CIN-CG-a izveli su računicu da poslodavac za desetak neprijavljenih radnika može imati veću uštedu, od iznosa moguće kazne;
- Važan korak u boljoj zaštiti na radu je i promjena sudske prakse i uspostavljanje strožih mjera. CIN-CG je analizirao veliki broj sudskih presuda gdje su odgovorni na gradilištima proglašeni krivim za povrede ili pogibije na gradilištima, ali su kažnjeni novčano ili u najgorem slučaju uslovnim kaznama zatvora;

- Osiguranje radnika u građevinarstvu je simbolično, pa su takve i nadoknade za povrede ili smrt. Sistemskim mjerama i kampanjama sindikata i pregovorima sa poslodavcima ove premije bi trebalo značajno povećati. Radnici na crno nemaju ni takvu minimalnu zaštitu, što je još jedna obaveza inspekcijskih službi da takve slučajeve otkriju i sankcionišu;

- Zvaničan broj građevinara sa profesionalnim oboljenjima je nula, jer se već treću deceniju niko ne bavi evidencijom, analizom i prevencijom. Formiranje samostalnog zavoda za medicinu rada, ili posebna služba u okviru Instituta za javno zdravlje (IJZ), zato ne bi smjela ostati još jedno mrtvo slovo na papiru i u narednom petogodišnjem planu;

- Lista profesionalnih oboljenja bi morala biti usklađena sa evropskim standardima. Na njoj je u Crnoj Gori i dalje samo 56 profesionalnih oboljenja baš kao i prije nekoliko decenija;

- Neophodno je dalje afirmisati zaštitu i zdravlje na radu potenciranjem ove teme u javnosti, podrškom Udruženju zaštite na radu i ovlašćenim kompanijama koje se profesionalno i bez kompromisa bave ovim poslom, kao i stalnim kontaktima sa inspekcijom i poslodavcima.

